

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Etnická proměna Karlových Varů

Pavλίna Lošťáková

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra antropologie

Studijní program Antropologie

Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Diplomová práce

Etnická proměna Karlových Varů

Pavλίna Lošťáková

Vedoucí práce:

Doc. Petr Lozoviuk Ph.D.

Katedra antropologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2015

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala mému vedoucímu diplomové práce Doc. Petru Lozoviukovi PhD. za jeho ochotu, cenné rady a čas, který mi věnoval při zpracování této diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala mým informátorům, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout. Děkuji jim především za jejich čas a ochotu, kterou mi prokázali při uskutečnění rozhovorů, které mi pomohly získat data potřebná pro sepsání této práce. V neposlední řadě bych ráda poděkovala mým rodičům za jejich podporu, jak finanční, tak morální a umožnění studia.

Obsah

1	ÚVOD	1
2	TEORETICKÁ ČÁST	3
	2.1 Teoretická východiska	3
3	MIGRACE A ETNICITA.....	8
	3.1 Migrace	8
	3.2 Etnicita	11
4	KARLOVY VARY	13
	4.1 Vývoj balneologie	14
	4.2 Fenomén lázeňství v Karlových Varech	15
	4.3 Významní návštěvníci.....	18
5	HISTORICKÝ KONTEXT RUSŮ V KARLOVÝCH VARECH	20
	5.1 Symbolická místa Rusů v Karlových Varech	24
6	MIGRACE RUSŮ DO ČESKÉ REPUBLIKY.....	26
	6.1 Ruské migrační vlny do České republiky	28
7	METODOLOGIE.....	29
	7.1 Příprava rozhovorů	29
	7.2 Průběh rozhovorů	30

8 ANALÝZA DAT ZÍSKANÝCH Z TERÉNNÍHO VÝZKUMU	32
8.1 Ruské nápisy v Karlových Varech	32
8.2 Vnímání Rusů českými obyvateli Karlových Varů.....	36
8.3 Úbytek ruské klientely v Karlových Varech	44
8.4 Mezinárodní letiště v Karlových Varech	48
8.5 Vizuální proměna města Karlovy Vary.....	50
9 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU PROPOJENÁ S POUŽITÝMI TEORIEMI	54
10 ZÁVĚR	58
11 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	62
11.1 Monografie	62
11.2 Články z časopisů	66
11.3 Elektronické zdroje.....	66
12 RESUMÉ	70
13 SEZNAM PŘÍLOH	71

1 ÚVOD

Téma „Etnická proměna Karlových Varů“ jsem si zvolila proto, že se v současné době jedná o jedno z nejaktuálnějších témat v tomto západočeském lázeňském městě. Především sankce, které jsou vůči Rusku vedené, velmi ovlivnily návštěvnost ruských hostů, kterých letos do města přijelo méně. Důležitost zpracování daného tématu vyplývá především z faktu, že by v budoucnu mohlo dojít k úplnému vymizení ruskojazyčné klientely z města, k němuž již částečně v současnosti dochází, a tím by zanikla možnost získat pohled českých obyvatel na ruskou národnost. Karlovy Vary jsou jedním z nejznámějších lázeňských měst nacházejícím se na západě Čech. Během své existence město již jednu etnickou proměnu prodělalo. Jednalo se o německou národnost, která v Karlových Varech do roku 1945 žila. Po skončení druhé světové války, došlo k rozsáhlému odsunu Němců z města, po jejichž vysídlení se dnes ve městě zachovalo několik staveb [Augustin 1995: 24]. Po odsunu nastalo dlouhé období téměř čtyřiceti leté komunistické nadvlády, které významnost Karlových Varů též ovlivnilo. Roku 1968 do města přijela vojska Varšavské smlouvy, jenž se v celém bývalém Československu usadila na dalších téměř čtyřicet let. Je známo, že právě toto město je již řadu let hojně vyhledáváno ruskou národností. Jedním z důvodů proč si město Rusové tak oblíbili, je návštěva cara Petra Velikého, který město dvakrát navštívil. Od jeho návštěvy začala město vyhledávat především ruská šlechta [Burachovič (et al.) 2001: 173].

Ve své diplomové práci se táži, „jak čeští obyvatelé Karlových Varů vnímají přítomnost Rusů ve svém městě?“ Prostřednictvím této otázky hodlám identifikovat postoje českých obyvatel vůči ruským hostům i Rusům žijícím v Karlových Varech dlouhodobě. Do jaké míry vychází vnímání Rusů českými obyvateli z jejich vlastní autopsie a do jaké míry je ovlivněno jejich okolím, tedy rodinou či známými? Práce se také pokusí zodpovědět

otázku, do jaké míry ovlivnil rok 1968 vnímání Rusů českými obyvateli Karlových Varů. Dále si práce klade za cíl popsat příchod Rusů do Karlových Varů a to jak z historické, tak současné perspektivy a osvětlit okolnosti vedoucí mnohé z nich k dlouhodobému přesídlení do tohoto západočeského lázeňského města.

Práce je strukturována do několika částí. První část je věnována teoretickým východiskům, které budou v praktické části propojeny s výsledky výzkumu. Další část práce je zaměřena na téma migrací a etnicity. Nejprve je zde představeno, co je pojmem migrace myšleno. Dále je představen historický vývoj migrace v České republice a v neposlední řadě jsou vysvětleny pojmy etnicita, etnikum, etnická menšina a etnocentrismus. V druhé části se práce zaměřuje na historii Karlových Varů, vývoj balneologie v Čechách a fenomén lázeňství. V této části je jedna podkapitola věnována představení nejvýznamnějších návštěvníků Karlových Varů, kteří ve městě pobývali. Třetí část je věnována historickému kontextu Rusů. Zde je rozebrána historie příchodu Rusů do Karlových Varů, dále jsou popsány ruské migrační vlny a důvody, proč Rusové migrují do České republiky a také do Karlových Varů. Jedna podkapitola v této části se zabývá symbolickými místy Rusů v Karlových Varech. Následuje kapitola je věnovaná metodologii, v níž je popsán sběr dat, příprava a průběh rozhovorů a jejich následná analýza. Výsledky výzkumu jsou dále prezentovány v praktické části, v níž je rozebráno pět témat, které vzešly z výzkumu. Výsledky výzkumu jsou následně popsány v závěru této práce.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Teoretická východiska

První teorií, s níž bude v této práci dále operováno, je teorie, zabývající se postoji. Postoj je pojem, kterým se v sociálních vědách zabývali především William Thomas a Florian Zaniecky. Jedná se však o těžko definovatelný pojem, i přes tento fakt ale existuje celá řada jeho definic [Vávra 2009: 18]. Jedním z autorů, kteří se postoji zabývali, byl americký psycholog Gordon W. Allport, který ho definuje následovně „postoj je mentální a nervový vztah pohotovosti, organizovaný zkušeností a vyvíjející direktivní nebo dynamický vliv na odpovědi individua vůči všem objektům a situacím, s nimiž je v relaci.“ [Vávra 2009: 19] S jinou definicí postojů přichází také autoři Krech, Crutchfield a Balachey [Hayesová 1998: 95]. V jejich definici jsou postojy myšleny „[...] stabilní systémy pozitivního nebo negativního hodnocení, emočních pocitů a technik jednání týkajících se sociálních cílů.“ [Hayesová 1998: 95] Je zde však důležité upozornit na fakt, že je určitý rozdíl mezi postoji a názory. Co je myšleno postoji, jsme si zde již výše vysvětlili. Nyní se zaměříme na názor. Běžně je názor spojován s našim myšlením, tedy co si o konkrétní věci či situaci myslíme. Podle dané situace jsme schopni svůj názor libovolně měnit. Nepředstavuje pro nás však nic zcela zásadního, něco, čeho bychom se nechtěli vzdát a obvykle se ho vzdáváme ve chvíli, kdy nám jsou předneseny pro nás podstatné informace [Kosek 2011: 56].

V České republice bylo uskutečněno několik výzkumů, zabývajících se postoji k cizincům, z nichž vyplývá, že česká společnost zastává vůči cizincům negativní postoj. Řada Čechů se spíše přiklání k odmítavému stanovisku v případě soužití s příslušníky cizích národů. Odmítají také koncept multikulturalismu, naopak žádají, aby došlo k přizpůsobování se cizinců majoritní společnosti, v tomto případě české [Leontiyeva 2009: 16]. Přizpůsobováním se neboli asimilací je myšleno „včleňování jedné skupiny obyvatelstva (obvykle menšinové) do skupiny většinové tak, že ztrácí

některé své kulturní znaky a osvojuje si jiné.“ [Klimeš 2005: 41] Postoji k cizincům se zabýval George Simmel, jenž cizince nechápal jako jedince, který putuje od místa k místu, nýbrž jako člověka, který na určité místo přichází a zůstává zde [Simmel 2006: 26].

Do souvislosti s postoji jsou také dávány předsudky, proto další teorie, s níž bude v praktické části pracováno, je teorie předsudků. Předsudkem je myšlen „[...] odmítavý až nepřátelský postoj vůči člověku, který patří do určité skupiny, jen proto, že má nežádoucí vlastnosti připisované této skupině.“ [Kosek 2011: 23] Předsudky se zabýval americký psycholog Gordon W. Allport od něhož pochází výše zmíněná definice. [Kosek 2011: 23]. Sám Allport však uvádí několik definic předsudku. Další z nich říká, že se jedná o „příznivý či nepříznivý postoj vůči osobě anebo věci, který člověk zaujímá předem, bez zkušenosti nebo bez ohledu na ni.“ [Allport 2004: 38] Allport se mimo jiné také zabýval etnickými předsudky. Etnický předsudek je dle něho spojován s určitou etnickou skupinou či jednotlivci, kteří k této skupině náležejí a kteří jsou druhými vnímáni negativně právě proto, že jsou příslušníky této skupiny [Allport 2004: 41]. Při svém výzkumu si kladu otázku, zda jsou čeští obyvatelé Karlových Varů ovlivněny svým okolím nebo jejich vlastní autopsie o Rusech vychází z etnických předsudků, které se vážou k ruskému národu či nikoliv.

Dále je možné říci, že se při setkávání s druhými, u každého člověka většinou projeví jeho vnímání. Vnímání je „[...] (percepce) procesem, ve kterém lidé prostřednictvím svých smyslů přijímají informace z okolního prostředí a zpracovávají je za účelem jejich interpretace.“ [Nový, Schroll-Machl 2007: 10] Součástí sociální percepce, neboli vnímání je také teorie percepční obrany, která je často vysvětlována takovým způsobem, že pokud člověk potká někoho, kdo mu je hned od počátku nesympatický, jeho tělo se naladí na negativní signály, které jeho negativní vnímání ještě více podpoří [Nový, Schroll-Machl 2007: 11].

S vnímáním druhých také souvisí pojem xenofobie. „Xenofobie je psychologickým stavem hostility nebo strachu, které pociťujeme vůči „druhým“ – lidem z jiných kultur, lidem jinak vypadajícím, lidem žijícím jiným životním stylem.“ [Vávra 2009: 28] Obecně je tedy možné říci, že xenofobii je myšlen strach z cizího. Antropologický slovník xenofobii definuje jako „chování a postoje dané biologickou předurčeností, které jsou vlastní snad všem živočišným druhům člověka nevyjímaje, u něhož tvoří živnou půdu pro šovinismus, rasismus a podobné projevy.“ [Malina 2009: 4561] Xenofobii budu ve svém výzkum spojovat s otázkou, zda čeští obyvatelé Karlových Varů mají strach nebo zaujímají negativní postoj vůči Rusů či nikoliv. Mezi hlavní aspekty xenofobního jednání patří například globalizace či zvyšující se migrace. Xenofobní chování, které pramení ze samotných jedinců, nelze podle některých názorů chápat jen jako jev kulturní, ale spíše by se mohlo jednat o jev biologicky podmíněný, vycházející z evoluce. Další z názorů se naopak přiklání na stranu kultury, kdy nelze xenofobii chápat pouze jako biologický aspekt, ale do jisté míry jako aspekt vycházející z kultury [Vávra 2009: 29].

Nahlížení na Rusy v Karlových Varech je možné také dát do souvislosti s teorií, zabývající se kolektivní pamětí. V našem případě spíše s pamětí historickou. Nejprve je však důležité zde vymezit, co je myšleno kolektivní pamětí, již se zabýval Maurice Halbwachs. Podle něho se kolektivní paměť projevuje v případě, kdy dojde k obnovení nějaké určité události, na kterou je skupinou nahlíženo a to i bez přítomnosti jejích členů. S kolektivní pamětí také souvisí osobní paměť každého jedince, v níž se každý snaží vzpomenout si na svou minulost. K vyvolání vlastních vzpomínek často dochází prostřednictvím vzpomínek druhých. Postupně se dostáváme k paměti historické, kterou lze dát do souvislosti s pamětí autobiografickou. Oba typy těchto pamětí se navzájem prolínají. Paměť autobiografická souvisí s historickou pamětí především proto, že historie každého jedince je spojována s kolektivní historií. Stejně tak je nutné propojit paměť historickou s pamětí autobiografickou. V tomto případě je

však historie v historické paměti prezentována heslovitě, naopak osobní paměť historii popisuje více do hloubky [Halbwachs 2009: 63–95]. Historickou paměť ve svém výzkumu chápu jako paměť, s níž se ztotožňují všichni příslušníci národa, v tomto případě českého a kterou se pokusím dát do souvislosti především s rokem 1968, který se významně zapsal do paměti všech příslušníků dříve československého, dnes českého národa. V případě mého výzkumu, však historickou paměť vztahuji pouze na malou část příslušníků českého národa.

Dalším faktorem, který na druhé působí, je kognitivní disonance. Každý si na konkrétní situaci udělá vlastní úsudek, a je velmi obtížné přesvědčit takového člověka, aby svůj názor změnil [Hayesová 2003: 104]. „Někdy jednoduše takovou informaci ignorují a někdy ji překroutí tak, aby byla slučitelná s jejich přesvědčením.“ [Hayesová 2003: 104]

Při zkoumání postojů českých občanů, které zaujímají vůči Rusům, je třeba zmínit také nacionální princip. Český národ svůj původ odvozuje od narození v České republice, což tedy znamená, že být členem českého národa je dáno přirozeně a nelze toto rozhodnutí svévolně změnit [Holý 2001: 163–164]. „Jazyk, zvyky, tradice a kultura jsou atributy, které dělají ze země vlast.“ [Holý 2001: 164] S nacionalismem souvisí také etnicita, která zde bude blíže popsána v následující kapitole zabývající se migracemi a již zmíněnou etnicitou. Je však důležité říci, že s pojmem etnicita souvisí rozlišování na my a oni [Eriksen 2012: 45]. „Etnicita nemůže existovat tam, kde se toto pravidlo nevyskytuje, předpokládá totiž institucionalizovaný vztah mezi jasně vymezenými kategoriemi, jejichž členové se navzájem považují za kulturně odlišné.“ [Eriksen 2012: 45] Jak z této výše zmíněné citace vyplývá, hraje zde jednu z hlavních rolí kultura. Při zkoumání vnímání Rusů Čechy se budu snažit odhalit, jestli Češi uplatňují oddělování na my a oni. Tedy zda čeští obyvatelé jakožto příslušníci svébytného českého národa o sobě budou smýšlet v diskurzu „my příslušníci národa českého“ vnímáme „je Rusy jako příslušníky národa

ruského“. S tímto postojem také souvisí pojem etnocentrismu, jenž zde bude stejně jako etnicita, následně více probrán.

Poslední teorií, která zde bude zmíněna, je teorie migračních sítí a transnacionálního sociálního prostoru. Obecně transnacionalismus „zdůrazňuje skutečnost, že migranti po příchodu do nové země neruší sociální vazby se zemí původu.“ [Malina 2009: 4243]. Období vzniku konceptu transnacionalismu je datováno od 80. let minulého století, přičemž vznikl především proto, že 80. léta jsou období, v němž došlo k nárůstu globalizace, a řada autorů se tímto fenoménem začala blíže zabývat [Henig 2007 online]. Období 90. let minulého století je obecně datováno jako období, v němž se američtí a britští antropologové zasloužili o uplatnění nové verze mezinárodní migrace, jíž následně nazvali transnacionální migrací [Szaló 2007: 23]. Podle teorie migračních sítí a transnacionálního sociálního prostoru jsou migranti chápáni jako příslušníci dvou národních států, s nimiž se ztotožňují. Podle Vertovce, jeden z autorů, který se transnacionálním sociálním prostorem zabývá a na něhož se autoři knihy „Migrace a rozvoj“ odvolávají, je často transnacionalismus milně chápán jako mezinárodní či globální [Brázová, Ezzedine, Gladišová (et al.) 2011: 28–29]. Podle autora de Haase, který je v této knize také zmíněn „[...] někteří lidé udržují transnacionální vazby, aniž by se nutně museli vracet do domovského státu, takové vazby mohou trvat značnou dobu, i přes více generací.“ [Brázová, Ezzedine, Gladišová (et al.) 2011: 30–31] Podle autora Csaba Szala, jenž se zabývá teorií transnacionální migrace, nelze transnacionální migranty považovat za takové migranty, jenž by žili separováni od majoritní společnosti a všechny své úkony by směřovali pouze na domovskou zemi, z níž pochází [Szaló 2007: 8]. Ve svém výzkumu budu transnacionalismus dávat do souvislosti s tím, zda čeští obyvatelé chápou ruské občany jako příslušníky dvou národů, či nikoliv.

3 MIGRACE A ETNICITA

3.1 Migrace

Následující kapitola se bude zabývat pojmy migrace a etnicita. Do této práce byla tato kapitola zařazena především proto, že se zabývá vnímáním Rusů českými obyvateli města Karlovy Vary. Někteří z Rusů, jenž v Karlových Varech pobývají, mají v tomto městě trvalé bydliště, jsou tedy do jisté míry chápáni jako přistěhovalci či migranti, proto považuji za důležité zde pojem migrace a její historický vývoj v České republice zmínit. A v neposlední řadě je tato práce věnována etnické proměně, proto je nezbytností zde také vymežit pojmy etnicita, etnická menšina, etnikum a etnocentrismus.

Migrací je dle antropologického slovníku myšlen „přesun jednotlivců i skupin v prostoru, který je spolu s porodností a úmrtností klíčovým prvkem v procesu populačního vývoje a výrazně ovlivňuje společenské a kulturní změny obyvatel na všech úrovních [...]“ [Malina 2009: 2513]. Je možné ji rozlišit na základě lokálního vymezení na mezinárodní či interní. Dále na základě příčiny na dobrovolnou a nedobrovolnou [Henig 2007 online]. Migrací mezinárodní je myšlen mezistátní přesun, naopak interní označuje vnitrostátní přesun obyvatelstva. V případě dobrovolné migrace se lidé rozhodli sami z vlastní vůle zemi opustit, opakem je migrace nedobrovolná, kdy byli donuceni z domovské země odejít [Henig 2007 online]. „Obecně jsou migrační trendy ve světě charakterizovány dvěma základními směry migračních pohybů: Jih-Sever a Východ-Západ. Jednotlivé trendy světové mezinárodní migrace jsou ovlivňovány specifickými vlivy, které jsou obecně označovány jako „push“ a „pull“ faktory.“ [Dohnalová 2012: 10] Mezi push faktory patří „ekonomická nestabilita, rychlý demografický růst, válečné, náboženské a národnostní střety [...]“ [Dohnalová 2012: 10]. Opakem jsou pull faktory, které jsou charakteristické pro rozvinuté země a které se vyznačují následovně [Dohnalová 2012: 10]. Jedná se o tyto

činitele, jimiž jsou „[...] politická stabilita, ekonomická prosperita, vysoký životní standard, svoboda a možnost seberealizace“ [Dohnalová 2012: 10].

Podle organizace OSN žije ve světě více než 213 milionů migrantů k roku 2010. Dle EU je současná migrace označována zvláštními rysy, které mají jiný charakter, než mělo přistěhovalectví v dřívějších dobách. Příkladem může být zrušení kontrol uvnitř hranic členských států [Scheu 2011: 74]. Migrační politika v České republice je chápána jako „soubor zákonů, nařízení a praktik týkajících se pohybu mezinárodních migrantů přes státní hranice a jejich pobytu na území cílové země.“ [Drbohlav 2010: 69] Z právního hlediska se migrace zabývá především migranty, kteří opustili svou rodnou zem a přichází do cílové země, v nichž hledají azyl. Mezi její další pole působnosti patří to, zda migrant získá či nezíská občanství v cílové zemi [Scheu 2011: 75].

Z historického hlediska lze konstatovat, že „české země, umístěné ve středu Evropy, byly po celou historii i prehistorii ovlivňovány migračními vlnami v Evropě.“ [Scheu 2011: 115]

České země byly vždy migrační zónou, o čemž svědčí již 6. století, v němž docházelo k usazování obyvatelstva slovanského původu, jenž v českých zemích mělo od této doby většinové zastoupení. Od 12. století můžeme hovořit o velké německé kolonizaci, která vedla k dvojjazyčnosti v mnoha regionech. V období od 13. do 14. století byla v českých zemích vytvořena větší německá menšina. 16. a 17. století je označováno silnou migrací zejména z německého prostředí do českých zemí, kdy někteří přistěhovalci, kteří patrně byli urozeného původu, se spíše asimilovali s Němci než s Čechy [Scheu 2011: 116-117].

„K nové vlně českého náboženského vystěhovalectví ve 40. letech 18. století vedly ztráta Slezska v roce 1742 a kolonizátorské cíle pruského dvora.“ [Barša, Baršová 2005: 206] Především 19. století však lze charakterizovat jako období náboženského útisku, které zapříčinilo emigraci obyvatelstva. Řada obyvatel opouštěla české území a

odcházela žít mimo Habsburskou monarchii. Později se migrace rozšířily i do dalších území monarchie [Barša, Baršová 2005: 206–207].

Po skončení 2. světové války začalo v tehdejším Československu docházet k migracím [Nosková 2012: 236]. „Pod vlivem komunistů došlo k záměně národnostního charakteru migrací za migrace třídní, sociální a pracovní.“ [Nosková 2012: 236] Toto období je možné charakterizovat jako období, kdy „se vracelo velké množství etnických menšin a vysídlených osob“ [Dohnalová 2012: 36].

„Postavení národnostních menšin v Československu po přijetí ústavy v roce 1948 znamenalo politickou rovnoprávnost národů a národností.“ [Nosková in Bittnerová, Moravcová 2012: 239] Od přijetí této ústavy se pojem národností menšina už neužíval [Nosková, Bednařík 2010: 222].

Konec 2. světové války také znamenal vysídlení více než 2 milionů Němců, proto byla potřeba, aby byl zvýšen počet slovanského obyvatelstva a to především v českém pohraničí. Toto období se vyznačuje znovu návratem krajanů. Období komunistické nadvlády bylo typické nepropustností přes hranice, které byly v té době uzavřené. K jejich opětovnému otevření dochází až po roce 1989, kdy se mění také politika České republiky a to především proto, že vstoupila do Evropské Unie. Česká republika se stává zemí, jež je hojně vyhledávaná cizinci. S touto situací souvisí mimo jiné bezvízový styk se zeměmi bývalého SSSR, který byl zaveden v minulém režimu. Mezi tyto státy patří například Ruská federace či Ukrajina. Konec 90. let znamenal pro ČR změnu řízení migrace, která je v moci Evropské unie [Dohnalová 2012: 60–63].

Až do roku 1989 se Česká republika téměř neseťká s přistěhovalcím cizinců. Imigrace a usazování přistěhovalců je pro tuto zemi něčím zcela novým a neznámým [Baršová, Barša 2005: 205]. „Výrazným zlomem vývoje etnické skladby obyvatelstva v ČR se stal přelom 80. a 90. let 20. století. Vývoj období 90. let 20. století a počátku 21. století změnil etnické klima České republiky.“ [Bittnerová, Moravcová

2010: 10] Hovoříme-li však o české společnosti, je důležité upozornit na fakt, že „[...] není příliš zvyklá na cizince i osoby s odlišným způsobem života“ [Scheu 2011: 119]. Stejného názoru je i Ivan Gabal, který říká, že „v dnešní české společnosti spíše zesiluje odmítavé stanovisko české populace k rostoucímu počtu přicházejících a v ČR žijících cizinců“ [Gabal 1999: 74].

Důležité je zmínit, že podle Willa Kymlicky lze rozlišit na základě jeho sociologického přístupu imigranty a národnostní menšiny. Imigrantem je dle něho myšlen člověk, který do cílové země přichází žít na základě dobrovolného rozhodnutí [Mareš (et al.) 2004: 9]. Opakem jsou národnostní menšiny, „které byly inkorporovány do státu na základě nedobrovolného podrobení se či dobrovolného přistoupení ke státu [...]“ [Mareš (et al.) 2004: 10]. V případě udělení státního občanství, bývá v České republice přistěhovalci uděleno státní občanství až po 10 letech pobytu, ale k této situaci dochází jen ojediněle. Věkový průměr imigrantů se u nás pohybuje mezi 26-35 lety, což dokládá, že k nám migrují hlavně lidé v produktivním věku [Dohnalová 2012: 27]. Od roku 1996 je v ČR nejpočetněji zastoupeno pět skupin přistěhovalců přicházejících z Ukrajiny, Slovenska, Vietnamu, Ruska a Polska [Drbohlav 2010: 39].

3.2 Etnicita

Za etnicitu lze označit „soubor charakteristik vyjadřujících příslušnost jedince k etniku případně etnické skupině, nebo vědomí či pocit sounáležitosti s etnicky definovanou kolektivitou.“ [Bahenský 2010: 52] Pojem vychází z řeckého slova „ethnos“ kterým byli dříve označováni například barbaři [Hrdličková 2014 online]. Již ve 40. letech 20. století se lze setkat s etnicitou v USA, kdy byla používána pro označení osoby za příslušníka určité etnické skupiny [Bahenský 2010: 52]. Antropologové se etnicitou zabývají od konce 60. let. K tomu jim slouží především antropologický výzkum, prostřednictvím kterého lze lépe porozumět

sociálním vztahům či sociálnímu životu, s nimiž etnicita úzce souvisí. Nejlépe je možné ji z antropologického hlediska pozorovat prostřednictvím zúčastněného pozorování, jímž antropolog proniká do každodenního života zkoumané skupiny. Za tvůrce tohoto slova je považován David Riesman, jenž ho jako první použil roku 1953. [Eriksen 2012: 17–21].

S tímto pojmem je také často spojován výraz etnikum, kterým je označován „souhrn lidí, kteří mají společnou etnicitu a etnickou příslušnost, odlišnou od jiných analogických skupin.“ [Brouček (et al.) 1991: 244] V článku, jehož autorem je známý antropolog Tomáš Hirt se lze dozvědět, že „[...] výraz „etnikum“ odkazuje spíše k mimoevropským či „menšinovým“ populacím, u nichž proces kolektivní politické emancipace na „etnickém“ principu zpravidla ještě probíhá“ [Hirt: 2007 online]. Dnes se však v antropologii používá spíše pojem „etnická skupina“ byť je synonymem slova „etnikum“ [Brouček (et al.) 1991: 245].

Etnická skupina je nejčastěji definována na základě „jazyka, podobnosti fyzických rysů, náboženství, společných obyčejů a představ o společném původu.“ [Tomandl 2010: 28] Jedním z jejích aspektů je odlišnost. Odlišovat se skupiny mohou na základě jména, jímž je daná skupina pojmenována. Dále si zachovávají příslušníci etnické skupiny své kulturní vzorce, kterými mohou být především jazyk či zvyky a často může docházet k segregaci etnické skupiny ze strany majority [Bahenský 2010: 55].

S etnicitou také souvisí slovo „etnocentrismus“. Je jím myšleno nahlížení na ostatní kultury skrze optiku naší vlastní kultury. Za autora je považován americký sociolog W. G. Summer, který ho začal používat ve 2. polovině 19. století. Původně se domníval, že etnocentrismus je ukotven v biologii člověka. Opak je však pravdou, neboť etnocentrismus je zakořeněn v kultuře [Brouček (at al.) 1991: 245].

4 KARLOVY VARY

„Karlovy Vary – to je pojem, který evokuje desítky představ, dojmů, nálad, barev, vzpomínek, přání a nadějí.“ [Burachovič, Holečková 2008: 14] Jsou místem s bohatou historií, nacházející se na západě Čech. Město patří mezi nejznámější lázně jak v České republice, tak v zahraničí. Dnes se zde léčí celá řada onemocnění, pro příklad lze uvést „nemoci trávicího ústrojí, cukrovku aj.“ [Švarcová 2006: 29] Na začátku své existence byly Karlovy Vary místem, jenž mělo charakter posvátnosti. Jednalo se o území, na němž z důvodu vlhkosti nebylo možné založit jakoukoliv osadu [Burachovič 2001: 147–148]. Léčivou moc termálních pramenů znali již slovanské národy, které do této lokality přišli v průběhu 6. století našeho letopočtu [LaMoreaux, Tanner 2001: 176]. Od 16. století patřily mezi místa, která byla hojně vyhledávána bohatou aristokracií z celé Evropy [Burachovič 2001: 147–148]. „Přírodovědec Alexandr von Humboldt označil v roce 1820 toto město v poetické nadsázce za brilant ve smaragdové obrubě.“ [Burachovič, Holečková 2008: 14] Svůj největší rozkvět zažily mezi 18. a 19. stoletím, v období nazývaným „zlatý věk“ [karlovy-vary.cz online 2011]. „Výraznou a zasloužilo osobností Zlatého věku, byl progresivní karlovarský starosta Eduard Knoll, jenž u Vřídla prosazoval moderní komunální správu a zavedení četných technických vymožeností.“ [Burachovič 2001: 203] V 18. století byly Karlovy Vary známi také jako centrum veškerého společenského dění, v němž se pohybovali představitelé z řad evropských panovníků, šlechty a aristokracie. Od roku 1945 zde byl zahájen Mezinárodní filmový festival, jenž se zde koná každoročně až dodnes [LaMoreaux, Tanner 2001: 176].

K roku 2014 žilo v Karlových Varech 49 864 obyvatel [Karlovy Vary czechinvest online]. Obyvatelé českého původu zde tvoří 91.14%. Národnostní složení města je následující: Rusové 0.53%, Ukrajinci 0.37%, Vietnamci 0.17%, Poláci 0.10%, Slováci 3.07%, Němci 1.61%, Romové

0.14%, ostatní 1.33%. Rozloha celého Karlovarského kraje činí 5 908 hektarů [Znalecký ústav online].

4.1 Vývoj balneologie

Pro město měla balneologie vždy velký význam a především zásluhou lázeňství, které zde má dlouholetou tradici, se staly Karlovy Vary významným evropským městem. Balneologií je myšlena „[...] nauka o léčení přírodními, na určité místo vázanými, léčivými zdroji, jejich účincích na lidský organismus a lázeňských léčebných metodách.“ [Jandová 2009: 2] Léčba léčivými prameny je v Čechách spojována s obdobím 18. – 20. století. Především v českých lázních se od nepaměti setkávali významní lidé, pro které se staly symbolem společenského a kulturního dění. V oblibě u nás nejsou jen Karlovy Vary, ale také Františkovy a Mariánské lázně [Svaz léčebných lázní České republiky 2009-2015 online].

Již preliterární lidé znali určité formy léčitelství, které byly často spojovány s různými rituály. Mezi léčebné metody patřilo také ranhojičství či léčba zlomenin. Byly užívány i drogy, ovšem použít je směli pouze vyvolení. Později se léčba přesunula k pramenům a začala vznikat centra určená k léčení, jež používala takové léčebné metody jako spánek či dietu. Ani léčivá moc bylin v té době nebyla opomíjena. V civilizovanějších oblastech lze zaznamenat existenci lázní jak veřejného, tak soukromého charakteru, které měly představovat symbol okázalosti a bohatství. Období 19. století je nazýváno „zlatým věkem“ lázeňství, kdy dochází k používání léčivých pramenů formou koupelí. Z hlediska lázeňství je možné rozlišit několik typů léčby léčivými prameny. Prvním typem může být vodoléčba, která je charakteristická pro středověk, v němž se léčilo především formou sprchování. Mezi další dnes hojně používané lázeňské metody patří pití léčivých pramenů a v neposlední řadě se užívaly a doposud užívají také bahenní či slatinné koupele, které v sobě udržují teplo [Šolc 2011: 9–15].

Lázeňští hosté měli dlouho dobu status výjimečnosti. České lázně v období 18. a 19. století hojně vyhledávali především příslušníci z řad šlechty, s nimiž do lázní přijíždělo jak příbuzenstvo, tak také služebné či vychovatelky. Již v této době si lázně navzájem konkurovaly, proto se snažily své hosty získat prostřednictvím lepších služeb, než které jim mohli nabídnout konkurenti. Jedním z cílů bylo přilákat také zdravé lidi, kteří by zde pobývali za účelem odpočinku [Lenderová, Jiránek, Macková 2009: 386].

4.2 Fenomén lázeňství v Karlových Varech

„V Karlových Varech nám Bůh zjevil

uzdravení a milost teplými zřídly.

Při jejich užívání koupelí a pitím

cítíme a chutnáme Boží dobro.

Pane, Tvé slitování je jako moře!

Komu Tvé dobro schází, nechť

zavítá do Karlových Varů.“

(Benjamin Gottlieb Steige, obchodník z Polkenhainu ve Slezsku, 1800)

[Burachovič 1998: 98]

Celá historie Karlových Varů je neodmyslitelně spojená s léčivou mocí karlovarských minerálních pramenů. Přestože město za dobu své existence postihly jak požáry, tak povodně, dokázaly se Karlovy Vary právě díky lázeňství vždy vzchopit a opět být světově vyhledávaným lázeňským městem. Svou rozlohou jsou sice maloměstem, avšak svým půvabem a originalitou si získaly charakter velkoměsta. Jejich dalším pozitivem je jejich umístění, neboť se nachází v údolí obklopeném lesy a lázeňskými cestami, které městu dodávají ono pověstné kouzlo [Burachovič 1998: 11–12].

„Alfou a omegou Karlových Varů jsou jejich teplé minerální prameny, životní míza lázní.“ [Burachovič 1998: 14] Nejstarší doklad lázeňské léčby

v Karlových Varech je datován do období 1350–1522. V 16. století se ve městě léčilo výhradně koupelemi v horkých pramenech. Některé koupele trvaly i několik hodin a výsledkem bylo rozmočení či rozpraskání kůže. I přesto, že tato procedura byla mnohdy nepříjemná až bolestivá, věřilo se v té době, že právě rozmočením pokožky se nemoc dostane ven z těla [Burachovič (et al.) 2001: 161].

Již v renesanci lze nalézt první traktáty o Karlových Varech a jejich lázeňství. Pozoruhodné je, že právě autoři těchto traktátů byli povoláním lékaři a je tak možné si blíže představit lázeňství v 16. století. Jedním z lékařů, kteří zde léčili, byl Václav Payer, jenž je považován za zakladatele karlovarské pitné léčby [Mráz, Neubert 1983: 34]. Svým pacientům doporučoval, aby minerální prameny „pili vždy hodinu po východu a hodinu před západem slunce“ [Mráz, Neubert 1983: 34]. Václav Payer vydal roku 1522 latinský spis, který měl sloužit jako příručka jak pro lékaře, který posílal pacienta do Karlových Varů, tak i pro samotného pacienta. Přesné datum jeho smrti není známo, ale odhaduje se mezi 11. a 17. březnem 1537 [Burachovič 2009: 79–80].

Mezi další lékaře, kteří po vzoru Václava Payera doporučovali pitnou kúru, patřili doktoři Michael Reudenius a Johann Stephan Stroblberger [Burachovič 1998: 16]. Stephan Stroblberger byl prvním lékařem, který „doporučil užívání vřidelní soli“ [Burachovič (et al.) 2001: 163]. Získal titul císařského lázeňského lékaře. Zemřel velmi mladý roku 1630 a je také považován za zakladatele celoroční lázeňské léčby, přičemž některé jeho lékařské léčebné názory jsou v Karlových Varech používány dodnes [Burachovič (et al.) 2001: 164–165]. „V 17. století začala pitná léčba převažovat nad koupelemi a vyústila nakonec v extrémy, kdy se kolem roku 1750 popíjelo denně 50-70 koflíků minerální vody.“ [Burachovič 1998: 16–17]

Významným karlovarským lékařem byl také David Becher, který pocházel přímo z Karlových Varů. Tato karlovarská ikona mezi lékaři znamenala pro Karlovy Vary především rozvoj nové lázeňské léčby. Přesto

se však často setkával s neuznáním. Dnes si mnoho lidí jeho jméno milně spojuje s Janem Becherem, zakladatelem bylinného likéru Becherovka [Boříková, Bořík 2013: 8]. Zasloužil se především o zrušení zákazu vývozu vřídelní soli a minerální vody. Svým činem městu zajistil další přízeň hostů, kteří lázně častěji navštěvovali, a také se zasloužil o výnos z vyvezené vřídelní soli, jež město využilo ke stavbě divadla. Do balneologie přispěl především zavedením lékařských metod, a to zejména doporučením pít i prameny, které byly předtím nevyužity. Dále začal lázeňské hosty léčit individuálně dle charakteru jejich onemocnění a zavedl pití minerálních pramenů přímo u zdroje, tedy u pramene. Jeho způsob léčby vedl k vybudování kolonád, jež zásadně změnily charakter doposud užívané lázeňské léčby [Burachovič 2009: 13]. Na jeho popud vznikl v Karlových Varech Poštovní dvůr, který byl hojně vyhledávaným místem především lázeňskými hosty [Mráz, Neubert 1983: 55–56]. Becher umírá roku 1792 a pohřeb jen na Ondřejském hřbitově v Karlových Varech [Burachovič 2009: 13].

Na Davida Bechera známého také pod přezdívkou Hippokrates Karlových Varů navázal francouzský lékař Jean de Carro [Burachovič 1998: 18]. Jean de Carro původem Ženevan, přišel do Karlových Varů roku 1826. Sám trpěl onemocněním kloubů, které si do tohoto lázeňského města přijel léčit. Karlovy Vary se mu natolik zalíbily, že se rozhodl zde natrvalo usadit a léčit. Měl mnoho zkušeností, které získal během pobytu ve Vídni. Nelíbilo se mu, že karlovarští lékaři o své léčbě nenapsali jedinou knihu, proto jejich léčbu shledával neúplnou. On sám se zasloužil o výstavbu parních lázní, ke kterým měl blízký vztah a měl s nimi mnoho zkušeností ze své předchozí praxe [Nejdl, Miessler 1958: 34, 41–42]. V letech 1831-1856 vydal Carro francouzské ročenky nesoucí název „*Almanach de Carlsbad*“. Tyto ročenky jsou ojedinělé a žádné jiné lázeňské město kromě Karlových Varů se jimi nemůže chlubit. Roku 1857 umírá a dodnes jeho přítomnost v Karlových Varech připomíná pomník na Ondřejském hřbitově [Burachovič (et al.) 2001: 191–192].

Od roku 1837 také ve městě působil lázeňský lékař Rudolf Mannl, který se jako hlavní organizátor podílel na slavnostech uspořádaných na počest 500. založení města. Zasloužil se i o dobré jméno, které v té době Karlovy Vary ve světě měly, a mimo jiné byl kronikářem města [Hanyková, Strnad 2007: 162–163].

Již od roku 1900 dochází ke změně z léčby sezónní na léčbu celoroční. Období před 1. světovou válkou bylo pro Karlovy Vary obdobím největší přízně lázeňských hostů. Léčilo se jich zde téměř 71 000. Ovšem 1. a 2. světová válka měly na město velmi negativní dopad. V tomto období docházelo ke značnému poklesu návštěvnosti. Ani období po 2. světové válce nebylo pro město obdobím příliš pozitivním, neboť došlo k znárodnění karlovarské léčby. Na konci 40. let přebírá léčbu Výzkumný ústav balneologický, který zde působil řadu let. Po roce 1989 se lázně opět vrací do soukromého vlastnictví. Dnes je součástí karlovarské léčby jak pití pramenů, tak i koupele či stravování dietního charakteru a další. Léčba je prováděna, v zařízeních k tomu určených, které mají tzv. balneoprovoz [Burachovič 1998: 18–20].

S pobytem v Karlových Varech také souvisí platba lázeňského poplatku. Poprvé byl zaveden roku 1531. Dříve výnos z tohoto poplatku sloužil především pro zvelebování města. V roce 2007 byl lázeňský poplatek, který město vybírá, mnohonásobně nižší než poplatky vybírané v jiných lázeňských městech v Západní Evropě [Hanyková, Strnad 2007: 155–156].

4.3 Významní návštěvníci

Prvním a nejvýznamnějším návštěvníkem Karlových Varů byl bezesporu jejich zakladatel Karel IV. „Podle pověsti objevil karlovarské prameny při lovu jelena někdy kolem roku 1350. Dne 14. srpna 1370 udělil tento panovník malým lázním u Vřídla privilegia svobodného královského města.“ [Burachovič 1998: 11] I přesto, že není znám přesný rok založení

tohoto města, je jím dle kronikáře Augusta Leopolda Stöhra udáván rok 1347. Český král Karel IV. poctil město ještě několikrát svou návštěvou. Podle legendy si zde prý léčil dnu [Novotný 2007: 6].

Dalším velmi významným návštěvníkem byl car Petr Veliký, který město poctil svou návštěvou celkem dvakrát. Poprvé do Karlových Varů přijel 24. září 1711. O vše spojené s jeho návštěvou se staral hrabě Antonín Nostic. Po druhé se car vydal do města 19. října 1712. Při této návštěvě se zde setkal s německým filozofem Leibnitzem, který získal titul ruského tajného justičního [Burachovič 2007: 14]. „Carovi dva lázeňské pobyty měly a doposud mají pro Karlovy Vary velký reklamní význam. Záhy po nich začali do města jezdit početní příslušníci ruské a polské šlechty, pro něž se návštěvy Karlových Varů staly v 18. a 19. století okázalostí a módou“. [Burachovič 2007: 14] Carovu návštěvu dodnes připomíná busta z roku 1877 od sochaře Tomáše Seidana [Burachovič, Nedvěd 2011: 28].

Mezi významné hosty, patří také Marie Terezie, která stejně jako car Petr Veliký město navštívila dvakrát. Svou první návštěvu uskutečnila v roce 1721, kdy jí byly pouhé čtyři roky. Podruhé město navštívila v roce 1732, ovšem tato návštěva je mnoha badateli zpochybňována. Marie Terezie měla k městu výjimečný vztah, proto mu finančně pomohla v době, kdy jej postihl velký požár. Na její popud byly v Karlových Varech postaveny Mlýnské lázně, které se poprvé otevřely roku 1762. Na stavbu císařovna přispěla úctyhodnými 8 000 zlatými. Její památku dodnes ve městě připomíná dům „Krásná královna“ nacházející se na Staré louce [Burachovič (et al.) 2001: 175].

Karlovy Vary navštívil také významný německý básník Johan Wolfgan von Goethe, který do města přijel poprvé roku 1785. Tohoto roku si zde léčil ledviny, revmatismus a nervozitu. Pozdější návštěvy podnikl hlavně kvůli léčbě dny, již trpěl. Zasloužil se o objevení karlovarských dvojčat. Na mnoha domech ve městě lze nalézt pamětní desky nesoucí jeho jméno [Hanyková, Strnad 2007: 75]. S jeho jménem je mimo jiné

spojena také promenádní cesta nazývána „Goethova stezka“ a ve městě má i svou bustu [Burachovič 2007: 28].

A v neposlední řadě navštívil Karlovy Vary Mozartův syn Franz Xaver, který do města poprvé přijel roku 1835 se svou přítelkyní hraběnkou Cavalcabo [Hanyková, Strnad 2007: 172]. Podruhé město navštívil v roce 1844, kdy při této návštěvě bohužel umírá. Pohřben je na Ondřejském hřbitově, jež nese jeho jméno „Mozartův park“ [Burachovič 1998: 41].

Ze současnosti lze uvést prvního prezidenta České republiky, kterým se po pádu komunismu nestal nikdo jiný než Václav Havel. Jeho prvním návštěva Karlových Varů přilákala mnoho Karlovarských, kteří se přišli na příjezd našeho bývalého prezidenta podívat. Další návštěvy podnikal především v době konání Mezinárodního filmového festivalu, který se v tomto městě koná každoročně [Burachovič 2007: 106].

5 HISTORICKÝ KONTEXT RUSŮ V KARLOVÝCH VARECH

Přestože car Petr Veliký byl již v této práci zmíněn, je důležité říci, že právě on přinesl tehdejšímu baroknímu Karlovým Varům slávu, jež přetrvává do současnosti [Burachovič (et al.) 2001: 172]. Jeho návštěva měla patrně velký vliv na Rusy, kteří město dodnes hojně vyhledávají a navštěvují. Především po roce 1995 začali Karlovy Vary v souvislosti s carovou návštěvou vyhledávat stále více lázeňští hosté ruského původu [Parlamentní listy 2011 online]. Po návštěvě Petra Velikého se město stalo oblíbeným místem především ruské šlechty, která zde pobývala hlavně v 18. a 19. století [Houf 2005 online].

Další zmínka o přítomnosti Rusů v Karlových Varech pochází z období před koncem 2. světové války, přesněji ze začátku roku 1945. Mezi první, kteří vstoupili na území Karlových Varů, patřil ruský generál Andrej A. Vlasov, který do města přijel se štábem ROA (Ruská osvobozená armáda). Později za tímto generálem zavítal Jurij Žerebkov, jenž patřil mezi

výborné ruské diplomaty. S rokem 1945 je také spojena vysoká návštěvnost ruské klientely, v nichž bylo možné nalézt mnoho významných hostů [Houf 2005 online].

„Dne 11. května 1945 pak teprve obsadila vítězná Rudá armáda dle mezinárodní dohody demarkační čáru vedoucí přes Karlovy Vary a i když koncem roku 1945 armáda město opustila, některé lázeňské objekty obdržel Sovětský svaz jako dar za osvobození.“ [Houf 2005 online] Po příchodu Rudé armády do Karlových Varů, došlo k rozdělení území v tomto městě. Řekou Ohří v té době procházela demarkační čára, která řeku dělila na levý a pravý břeh. Podle dohody připadlo území na pravém břehu Rudé armádě a území na levém břehu Americké armádě. Na Chebském mostě, který spojuje levý a pravý břeh Ohře bylo zbudováno kontrolní stanoviště se závorou, které spravovali Američané. Právě toto stanoviště vyvolalo řadu nevolí mezi nimi a Sověty. Americká armáda se z města stáhla v květnu roku 1945, naopak Rudá armáda město opustila až v listopadu téhož roku. Její přítomnost v Karlových Varech vyvolala rozporuplné pocity mezi místními obyvateli. Na jednu stranu lidé Sověty obdivovali a vzdávali ji holt za jejich statečnost a obětavost při bojích s Němci. Na druhou stranu však byli ruští vojáci kritizováni za jejich chování [Slabotínský 2005: 13–14]. „Bohužel negativní stránkou pobytu sovětských vojáků v Karlových Varech totiž u některých z nich byla nedisciplinovanost, neukázněnost a malá míra civilizovanosti, která se projevila již těsně po jejich příchodu do Karlových Varů, které město za místo spřáteleného státu považovali za „dobyté“ místo.“ [Slabotínský 2005: 14] S příchodem Rudé armády do města začalo také temné období pro německé obyvatelstvo, které muselo město v rozmezí let 1945-1946 opustit. Jejich odsun si vyžádal nejen rabování ze strany Rudé armády, ale také smrt několika německých rodin, které raději spáchali sebevraždu [Burachovič (et al.) 2001: 214]. Dnes bychom v tomto městě našli jen pár budov, které připomínají existenci Němců u nás [Augustin 1995: 24].

Poté, co bylo německé obyvatelstvo z pohraničí odsunuto zpět do své vlasti, nastává další významné, avšak temné období českých dějin, tedy nastolení komunistické diktatury. Bezprostředně po odsunu přichází doba osidlování pohraničí českým obyvatelstvem. Mezi těmito lidmi byli také představitelé tehdejší komunistické strany, kteří v Karlových Varech roku 1946 ve volbách získali 52 procentní zisk. Následujícího roku proběhla schůze ústředního výboru KSČ, na jejímž zasedání Gottwald požadoval zrušení demokracie a nastolení vlády dělnické třídy. S tímto požadavkem se rozpoutala vlna protestů především ze strany demokratických politiků, kteří vedli protikomunistické akce. Presto, že se demokraté dlouho snažili čelit komunistické diktatuře, 20. února 1948 se jim stal osudným, neboť toho dne došlo k podání demise ministrů z řad pravicových stran. Tímto krokem nastalo období dlouhé komunistické diktatury, jež trvala více než čtyřicet let [Muzeum Karlovy Vary online].

Rok 1968 je spojen v historii České republiky s okupací vojsky Varšavské smlouvy. Důvodem tohoto vpádu do Československé socialistické republiky byla snaha zabránit šíření socialismu s lidskou tváří. V době okupace se nejvíce obyvatel sešlo v prostoru před hlavní poštou, jež se dnes nachází na Masarykově třídě [Muzeum Karlovy Vary online]. „Rozhořčeně svrhli sochu rudoarmějce a nesouce vlajky za zpěvu hymny a skandování procházeli ulicemi.“ [Muzeum Karlovy Vary online] Socha rudoarmějce, jejímž autorem byl Alois Sopr, byla znovu obnovena a odhalena roku 1970. Své místo našla v parku před hlavní poštou [Burachovič, Nedvěd 2010: 59]. V Karlových Varech začala okupace 21. srpna 1968, kdy tehdejší vedoucí tajemník Pavelka oznámil, že vojska Varšavské smlouvy vstoupila na území Československa. Příjezd vojsk doprovázel dav karlovarských obyvatel. Lze uvést pro příklad jednu příhodu, jež je s příjezdem vojsk spojována. Jednalo se o najetí sovětského tanku na zchátralý most, který tento nápor nevydržel a propadl se do řeky Ohře. Po této příhodě občané Karlových Varů dali mostu nové jméno, a sice „Most československo-sovětského přátelství“ [Burachovič 1998: 233].

Po roce 1989 se Karlovy Vary staly znovu vyhledávaným světovým lázeňským městem, které získalo svou prestiž a oblibu zejména u zahraničních hostů a také v této době došlo k vizuální proměně města. Zejména v roce 1994 se zvýšil počet zahraničních hostů, kteří město začali navštěvovat [Burachovič (et al.) 2001: 216]. Rusové, jenž do města po roce 1989 přijeli, pocházeli především z řad ruské elity, která byla dobře finančně zajištěna [Čepelák 2010 online]. Můžeme je zařadit mezi takzvané nové Rusy, kteří se vyznačují mocí nebo bohatstvím, jimiž disponují. Je třeba rozlišit dvě kategorie nových Rusů. Prvními jsou noví Rusové první generace, zde se jedná o kategorii lidí nazývaných „novodobí zbohatlíci.“ Druhou kategorií jsou noví Rusové druhé generace, do které lze zařadit podnikatele [Dvořák 2000: 30–32].

V současné době se situace v Karlových Varech velmi výrazně změnila. Jednou z příčin jsou události, které se stále odehrávají na Ukrajině. Napjatá politická situace ovlivňovaná ze strany Ruska má dopad i na zmíněné Karlovy Vary, především na ruskou klientelu, která si město velmi oblíbila a dlouhodobě ho navštěvuje. Úbytek Rusů ve městě je spojen především se sankcemi, které jsou proti jejich zemi uplatňovány. Dalším problémem, se kterým se Ruská federace potýká, je oslabení rublu, které má dopad na karlovarský cestovní ruch, s nímž souvisí také zvýšení nezaměstnanosti ve městě [Karlovarský deník online]. Přitom již v loňském roce úbytek ruské klientely představoval 20 procent, což pro Karlovy Vary, které si svou prestiž budují především na lázeňství, představuje značný problém. Úbytek zaznamenalo také karlovarské letiště, které v loňské roce odbavilo o 8,5 procenta méně pasažérů [Zedník 2014 online]. Letos by podle předběžných odhadů mělo Karlovy Vary navštívit až o 30 procent méně Rusů. Úbytek ruské klientely pociťuje také místní obchodní síť, je na ni silně orientovaná. Ruští návštěvníci ve městě vždy utráceli, nyní jim to současná ekonomická situace nedovoluje [Česká televize 24 online].

5.1 Symbolická místa Rusů v Karlových Varech

S příchodem Rusů do Karlových Varů jsou spojována symbolická místa, která dokládají přítomnost ruské kultury u nás. Jedním z takových míst je pravoslavný kostel sv. Petra a Pavla, který se nachází v ulici Krále Jiřího. Tento ruský kostel byl postaven v letech 1893-1898 pod vedením architekta Gustava Widemanna. Bezprostředně před jeho výstavbou, sloužila ruské menšině v Karlových Varech pravoslavná modlitebna nacházející se v dnešní Mariánskolázeňské ulici. Ta však byla pro své nevyhovující podmínky zrušena a nahrazena kostelem [Památky a příroda Karlovarska online]. Předlohou stavby byl byzantsko-staroruský chrám v Ostankinu u Moskvy. V těsné blízkosti kostela se nachází socha cara Petra Velikého, jehož dvě návštěvy měly pro Karlovy Vary velký význam [Sládek 2014: 71–73]. Kostel byl financován bohatou ruskou klientelou [Hanyková, Strnad 207: 125].

Přítomnost Petra Velikého ve městě dokládá také „Petrova výšina“. S tímto místem je spojena jeho vyjížďka na neosedlaném koni, k níž se váže pověst. K této vyjížďce mělo dojít roku 1712, kdy město podruhé navštívil. Na vrcholu dnešní vyhlídky kdysi stál dřevěný kříž, do kterého car vyryl své iniciály [Karlovy Vary online]. Kříž měl údajně Petr Veliký vztyčit svou rukou. Celá událost byla zachycena na obraz, který je možné nalézt v lesní restauraci Jelení skok [Hanyková, Strnad 2007: 258–259]. Také se zde nachází jeho busta z roku 1877, jejímž autorem je Tomáš Seidan [Karlovy Vary online] V roce 2011 se v médiích objevily zprávy o tom, že Rusové chtějí v Karlových Varech postavit sochu cara přímo na Kolonádě. To však přineslo rozporuplné pocity jak ze strany magistrátu města Karlovy Vary, tak i ze strany místních obyvatel. Podle karlovarského historika Stanislava Burachoviče právě car zajistil městu velkou reklamu a propagaci, proto by dle něho socha měla stát mezi ruským kostelem¹ a restaurací Malý Versailles [Parlamentní listy online].

¹ Zde socha již dnes stojí

V ulici Krále Jiřího se také nachází park pojmenovaný po zavražděné ruské novinářce Anně Politkovské.² Podle náměstka primátora Karlových Varů Jiřího Klsáka má pojmenování parku po Politkovské význam především proto, že Karlovy Vary jsou městem, v němž se nachází velký počet Rusů [Česká televize online].

Roku 1975 byla ve městě postavena Vřídelní kolonáda, jejíž slavnostní otevření doprovázely také slavnosti 30. výročí osvobození Rudou armádou. Při této příležitosti byl odhalen pomník Jurije Gagarina. Autory sochy jsou manželé Kuchařovi, kteří ji vybudovali v nadživotní velikosti. Po roce 1989 místní obyvatelé vyjádřili svůj nesouhlas s umístěním sochy a požadovali její přemístění, ke kterému následně v roce 1992 došlo. Důvodem nebylo jen nevhodné umístění, ale také špatný stav podstavce, na kterém socha stála. Odstranění však vyvolalo negativní postoje u ruské strany, především ruský velvyslanec Vasilij Jakovlej chtěl znát důvod rozhodnutí, proč byla socha odstraněna. Od roku 1992 stojí socha Jurije Gagarina před karlovarským letištěm [Památky a příroda Karlovarska online]. „Dne 12. dubna 2011 uspořádal generální konzul Ruské federace v Karlových Varech Sergej Ščerbakov u pomníku Jurije Gagarina u příležitosti 50. výročí prvního letu člověka do vesmíru vzpomínkovou oslavu za účasti zástupců města Karlovy Vary i Karlovarského kraje a desítek dalších hostů.“ [Památky a příroda Karlovarska online]

Další významné místo především pro ruské návštěvníky představuje karlovarské letiště, které se nachází v Olšových Vratech u Karlových Varů. Letiště bylo poprvé uvedeno v provoz roku 1933 a od roku 1936 patřilo mezi evropská letiště, jež byla spojena například s takovými městy jako Budapešť, Berlín či Vídeň. Během 2. světové války bylo poškozeno a k jeho znovu obnovení došlo v roce 1946. V 50. letech byla na letišti vybudována nová přistávací dráha. Od roku 1989 bylo karlovarské letiště

² Ruská novinářka, spisovatelka a bojovnice za lidská práva [Česká televize online].

znovu zařazeno do kategorie mezinárodních letišť [airport letiště Karlovy Vary online]. Nedávno letištní komplex prošel rekonstrukcí a od roku 2009 zde stojí nová odbavovací hala [Letiště Karlovy Vary online]. Letiště zajišťuje pravidelné letecké linky, které létají čtyřikrát týdně do Moskvy, dále do Petrohradu a Jekatěrinburgu [Zítka 2011 online].

Přítomnost Rusů v Karlových Varech dokládají také názvy některých ulic, které se ve městě nachází. Jedná se o ulice: Jaltská, Krymská, Charkovského, Moskevská, Sibiřská, ulice Petra Velikého, I. P. Pavlova, Gagarinova, Majakovského a Gorkého [Meluzín 2015 online].

6 MIGRACE RUSŮ DO ČESKÉ REPUBLIKY

V případě migrace Rusů u nás, je jejich zastoupení nejpatrnější v hlavním městě České republiky Praze a dopadem historických kontaktů také v Karlových Varech [Drbohlav 2010: 52]. Při sčítání lidu, domů a bytů, které proběhlo v roce 2001, z výsledků vyplynulo, že v České republice své budoucí místo pobytu našlo 12 369 příslušníků ruského národa. Ovšem sami mluvčí ruské minority usuzují, že Rusů u nás žije, podstatně více, okolo 16 až 20 tisíc [Vláda České republiky online].

Jako jednu z možností k etablování se v České republice volili Rusové či Ukrajinci možnost získání sociálního statusu, jenž jim napomohl vybudovat si existenci u nás. Uvnitř jejich skupiny však vládne hierarchický systém, prostřednictvím kterého je měřena úspěšnost jednotlivců [Bittnerová, Moravcová 2010: 14–15]. „Rusové v devadesátých letech postavení národnosti nevyužili, věděli totiž, že jejich postavení v České republice předurčila okupace v roce 1968.“ [Nosková, Bednařík 2010: 226] Na druhou stranu je důležité říci, že právě rok 1968 v mnoha lidech českého původu vyvolává rozporuplné pocity spojené s okupací vojsky Varšavské smlouvy. Vše co je „ruské“ je v České republice vnímáno v negativním slova smyslu a proto mnoho migrantů, kteří nepřicházejí jen

z Ruska, ale i ze zemí bývalého SSSR jsou u nás vnímání záporně [Šišková 2001: 73].

Rok 1989 znamenal pro Rusko vlnu migrací, ke kterým docházelo v důsledku vysokého procenta nezaměstnanosti, chudoby, špatným vzděláním či vyšším výskytem kriminality. Všechny tyto faktory lze přiřknout „push“ faktorům, které v Rusku přetrvávají [Drbohlav rok neuveden online]. V ruských migracích se v té době též velmi angažovaly agentury, které se snažily migrantům poskytnout veškeré služby spojené s migrováním do cílových zemí. Většina Rusů, kteří v té době do České republiky přichází, trpí jazykovou bariérou. Na druhou stranu se z mnoha z nich stávají úspěšní podnikatelé, přičemž někteří z nich se usazují právě v Karlových Varech či Mariánských lázních, kde investují především do majetku [Sládek 2014: 13]. „Rusové v Česku představují podle prvotních, velmi sporných informací pravděpodobně specifický typ imigrační komunity [...]“ [Šišková 2001: 73]

Migranti ukrajinského původu tvoří v Česku 25 procent oproti Rusům, kterých zde žije pouze 1/15. Ruští imigranti však na rozdíl od ukrajinských mají vyšší procentuální zastoupení držitelů povolení k trvalému pobytu a vykonávají v Čechách spíše činnosti intelektuálně zaměřené než Ukrajinci, kteří jsou v mnoha případech vykonavateli nelegálních činností [Drbohlav 2003 online]. V poslední letech byl zaznamenán nárůst Rusů, kterých v Čechách žije zhruba 33 tisíc. Jejich přítomnost je spojována především s Karlovarským krajem a to hlavně Karlovými Vary, do kterých přijíždí především jako turisté, kteří zde utrácejí mnoho peněz a mimo jiné zde vlastní firmy, což jim zajišťuje významnost na poli investorů u nás [Česká televize online 2014]. „Faktory jako legálnost pohybu a pobytu, relativně vysoký vzdělanostní standard i příznivé finanční a majetkové poměry imigrantů rozhodně migraci usnadňují, stejně jako již nabízející se podpora lokálně etablované relativně silné etnické menšiny [...]“ [Šišková 2001: 79]

Cílem ruské migrace do České republiky je především fakt, že zde Rusové chtějí založit své podnikání. Většina z nich disponuje dostatečným peněžním kapitálem, který jim umožňuje rozvinout jejich podnikatelské aktivity. Dalším důvodem ruské migrace do naší země je možnost získat vzdělání. Právě studiem na českých školách³ získávají lepší znalost českého jazyka, který většina z nich po příchodu do ČR neovládá [Sládek 2014: 12–14]. „Lepší perspektiva a zlepšení podmínek k životu tak byly a jsou takzvanými „pull faktory“ favorizujícími Českou republiku jako cílovou zemi ruské migrace.“ [Sládek 2014: 14]

V České republice se Rusové dělí do dvou diaspor. Prvním typem je život v ghettech, který volí ti, jenž se s českou majoritní společností nechtějí asimilovat. Druhý typ diasporu představuje možnost integrace ruské menšiny do české majoritní společnosti, avšak tato možnost je výrazně těžší a složitější, neboť v tomto případě žijí na pomezí dvou kultur, ruské a české [Sládek 2014: 14].

6.1 Ruské migrační vlny do České republiky

Za první ruskou migrační vlnu lze označit rozmezí let 1918-1948, kdy do tehdejšího Československa přišlo velké množství ruských emigrantů především z důvodu komunistického puče, jenž v té době v Rusku probíhal. S touto migrací je spojena především nucená migrace, která je z velké části vyvolána politickými akty [Sládek 2010: 27].

V letech 1948-1989 přichází do České republiky Rusové především za prací, proto lze v tomto období hovořit o „pracovní migraci“. Hlavní důvodem, proč migrují právě k nám, je možnost uzavření sňatku s občany České republiky [Sládek 2010: 29].

K poslední migrační vlně došlo po roce 1989, kdy se rozpadl Sovětský svaz. Toto období je spojováno s ekonomickou a pracovní migrací a přetrvává dodnes [Sládek 2010: 30]. „Dnes je ruskojazyčná

³ Střední a vysoké školy [Sládek 2014: 12–14]

menšina značně roztříštěná, jednotlivé skupiny si vzájemně nedůvěřují, odlišují se životními postoji, zkušenostmi a politickou orientací.“ [Vláda České republiky online] V roce 1993 opouští Českou republiku vojska Varšavské smlouvy, po jejichž odchodu do České republiky přichází žít a pracovat ruští migranti, kteří u nás zakládají své rodiny a žádají o státní občanství [Dům národnostních menšin online].

7 METODOLOGIE

V uskutečněném terénním výzkumu, který proběhl v rozmezí let 2014–2015 byly využity metody zúčastněného pozorování a polo-strukturovaných rozhovorů. Přičemž právě terénní výzkum „[...] odlišuje etnologii od ostatních humanitních či sociálních věd a zároveň představuje jeden z jejích nejvýraznějších příspěvků k těmto vědám, zejména sociologii.“ [Lozoviuk 2005: 28] Jedním z kritérií pro započítání výzkumu byl výběr místa, kterým byly zvoleny Karlovy Vary, v nichž žijí jak obyvatelé českého, tak ruského původu. Protože autorka této práce v daném terénu žije dlouhodobě, nebyl problém zde výzkum uskutečnit.

Sběr dat byl uskutečněn prostřednictvím polo-strukturovaných rozhovorů, které mohou „produkovat méně komplexní data, ale zato v intenzivnější míře, neboť výzkumník má částečně pod kontrolou jeho průběh a zaměřuje se v něm na konkrétní témata [...]“. [Toušek 2012: 63–64] Výzkum měl charakter kvalitativního výzkumu, jehož cílem je výběr vhodného tématu a v němž si sám výzkumník předem připraví výzkumné otázky [Hendl 2008: 48].

7.1 Příprava rozhovorů

Před samotným začátkem rozhovorů proběhla jejich příprava. Předem byly stanoveny základní otázky, neboť se jednalo, jak bylo již výše uvedeno o polo-strukturované rozhovory. Otázky byly zaměřeny tak, aby

se z jejich kladení dalo co nejvíce zjistit o vnímání návštěvníků či spoluobčanech ruského původu, kteří Karlovy Vary dlouhodobě a velmi hojně navštěvují, nebo zde našli své budoucí bydliště a to především z pohledu českých obyvatel města Karlovy Vary. Je potřeba říci, že při výběru informátorů byla stanovena následující kritéria: 1) do výzkumu byli zahrnuti pouze obyvatelé Karlových Varů. Toto kritérium je důležité, neboť právě oni mohou přicházet téměř do každodenní interakce s ruským obyvatelstvem a proto mohou jejich informace být velmi přínosné. Ovšem do výzkumu byli úmyslně vybráni i ti informátoři, kteří s nimi do bližšího kontaktu nepřicházejí. Důvodem je především potřeba zjistit, zda je ruská menšina vnímána těmito informátory odlišně či nikoliv a 2) byli vybráni pouze česky hovořící občané.

V terénním výzkumu byla použita metoda snowball, kdy se jedná o „[...] typ nepravděpodobnostního výběru, při kterém jsou respondenti či informátoři vybíráni na základě doporučení jiných informátorů nebo respondentů“ [Toušek 2012: 96]. Touto metodou bylo vybráno 10 česky hovořících informátorů, přičemž z důvodu stále se měnící situace, ke které v Karlových Varech v současné době dochází, byl jeden rozhovor zopakován. Je důležité zde zmínit, že se nejedná o reprezentativní vzorek, ale pro účely této diplomové práce je takovýto počet zcela postačující.

7.2 Průběh rozhovorů

Každý z informátorů byl předem seznámen se záměrem mého výzkumu. Všechny rozhovory se uskutečnily mimo domov autorky. Některé se odehrály mimo domov mých informátorů, jiné proběhly přímo v domácnostech informátorů, kde se dle mého názoru mohli cítit přirozeněji a nepodléhali obavám, které by je mohly ovlivnit, kdyby se mnou měli hovořit na veřejnosti. Všichni informátoři byli předem upozorněni na zachování anonymity jeho/její osoby. Vždy byli dotázáni, zda by jim nevadilo zaznamenávání odpovědí na diktafon. Každý z nich mi dal svůj souhlas k použití záznamového zařízení.

Při kladení jednotlivých otázek se informátoři přes počáteční ostych rozhovořili a dali mi tak možnost získat velmi zajímavé a cenné informace, které zde budou dále prezentovány. V této diplomové práci nebudou použity jejich osobní údaje, pouze budou u každé citace uváděny čísla informátorů, která jim byla mnou přidělena.

Doba rozhovorů se pohybovala od 20 do 50 minut. Protože se však jednalo o polo-strukturované rozhovory, nebyl kladen důraz pouze na odpovědi na předem stanové otázky, ale informátoři měli možnost hovořit i o věcech, které si s tématem sami vybavili, a jimiž se má diplomová práce mohla také zabývat. Věkové rozmezí informátorů se pohybovalo od 26 do 67 let, přičemž byli vybráni tři muži a sedm žen. V případě jednoho rozhovoru se mi jeden informátor často odchyloval od tématu a hovořil o věcech, které s ním zcela nesouvisely. Na druhou stranu jsem se dozvěděla zajímavé informace, proto neshledávám tento nedostatek problémem, který by můj výzkum zásadním způsobem ovlivnil. Během rozhovorů jsem se nesečkala ani v jednom případě s narativními tabu neboli informačními překážkami [Lozoviuk 2007: 32], o nichž by moji informátoři nechtěli hovořit.

Po uskutečnění rozhovorů byly všechny tyto rozhovory přepsány pomocí programu f4. Přepisem vzniklo téměř 90 stran, které byly následně okódovány a zanalyzovány pomocí diskurzivní analýzy. „Diskurzivní analýza je v sociálních vědách poněkud neustálený pojem, který může nabývat různých podob v závislosti na disciplíně, ve které se pohybujeme.“ [Drulák (et al.) 2008: 93] Z kódů vzešlo pět hlavních témat, které zde budou dále rozebrány a které osobně považuji za takzvané narativní priority, kterými je obecně myšlena vnitřní potřeba každého informátora o daném tématu hovořit či uvést informace, které sám považuje za důležité [Lozoviuk 2007: 32]. Jednotliví informátoři byli rozděleni do tří věkových skupin. První skupinu tvořili lidé ve věku od 26 do 30 let, druhou od 41 do 53 let a třetí od 65 do 67 let. Každá z těchto věkových skupin zažila různá období ve svém životě, která je do značné míry ovlivnila, což považuji za důležitý fakt, který mi napomohl odhalit jejich pocity, vnímání či názory, které si na Rusy sami během svého života vytvořili. Jakým způsobem jsou

tito lidé ovlivněni, co ve svých životech zažili a jak nahlíží na ruskou národnost, bude vysvětleno následovně v praktické části této práce.

8 ANALÝZA DAT ZÍSKANÝCH Z TERÉNNÍHO VÝZKUMU

8.1 Ruské nápisy v Karlových Varech

Prvním tématem, které z uskutečněného terénního výzkumu vzešlo, bylo téma zabývající se problematikou ruských nápísů ve městě, na něž všichni informátoři upozornili. Z uskutečněného výzkumu tedy vyplynulo, že řadou obyvatel města jsou vnímány převážně negativně. Podle většiny tyto nápisy porušují české zákony především proto, že jsou psány azbukou a jsou výrazně větší než nápisy české, přesto, že se nachází v českém městě. Karlovy Vary jsou českými obyvateli chápány jako město, v němž by čeština měla být na prvním místě.

„No já nevím no. Já mám pocit, že i radnice udělala určitá opatření, že už nesmí bejt jenom ty ruský nápisy a podobně. Že prostě už se nad tím lidi pozastavujou, takže už částečně je to todlecto ošetřený.“ (inf. č. 3)

V současnosti je možné ve městě nalézt místa, na nichž se nachází pouze rusky psané nápisy. Mezi tato místa patří především Kolonáda, dále určité čtvrti města, ve kterých žijí převážně Rusové. Pro příklad lze uvést čtvrť Na Vyhlídce, ve které se nachází ruské rezidence či byty primárně stavěné pro ruské občany Karlových Varů, jenž svými reklamami lákají Rusy, aby byty v této lokalitě koupili. Dále Sadová ulice, v níž se nachází řada ruských hotelů. Tyto hotely již většinou nespádají do vlastnictví českých hoteliérů, ale ruských. Na pomezí této ulice a ulice Krále Jiřího se nachází mimo jiné pravoslavný kostel svatého Petra a Pavla, před nímž se nachází tabule s rozpisem bohoslužeb psaných také v azbuce. Kostel v nedávné době prošel celkovou rekonstrukcí a dnes slouží především ruským občanům a návštěvníkům, kteří mají možnost zavítat sem na bohoslužby. Také obec Březová u Karlových Varů je dnes řadou českých obyvatel vnímána jako ruské území. Pro mnoho ruských občanů žijících ve

městě, jsou v Karlových Varech stavěny domy, nacházející se v uzavřených enklávách, v nichž často Češi nežijí. Podle mého názoru je možné tedy říci, že si drží určitý odstup od českých obyvatel. Dalším důvodem mohou být majetkové rozdíly mezi českými a ruskými obyvateli, kdy si český obyvatel bydlení v takovýchto luxusních rezidencích nemůže z důvodu finanční tísně dovolit.

„Hm. Tak jistě je to část Kolonády. Teď nově je to Vyhlídka. Když jdeme Sadovou ulicí. Sadovka to je absolutně jasný, i když tam jsou samý hotely, že jo? Takže záleží na tom. Nově, nově začali budovat i za městem, nové domy. Takže i předměstí jakou jsou Olšovky, potom Sadov, Lesov. Všechno nové ruské domy.“ (inf. č. 10)

Na druhou stranu žijí ve městě i obyvatelé, kterým tyto nápisy nevadí. Podle nich bychom si měli položit otázku, zda jsou Karlovy Vary ještě českým lázeňským městem či nikoliv. Primárně je město orientováno na ruskou klientelu, proto zde ruské nápisy jak z lázeňského, tak turistického hlediska mohou být. Podle těchto informátorů nemají přitahovat českou klientelu, ale právě tu ruskou, pro níž jsou určeny. Karlovy Vary nejsou jediným místem na světě, ve kterém se nachází nápisy v jiném než českém jazyce. Existuje celá řada takových míst. Informátoři však uváděli, že problém s ruskými nápisy mají především čeští obyvatelé, kteří ve městě žijí. Nápisy v nich do jisté míry vyvolávají pocit, že město již není jejich

„Asi tak a myslím, že pokud tady mají obchody, dělat byznys, tak ono to vlastně jinak nejde. Ty potřebuješ nalákat Rusa, Araba, další lidi, který ti přinesou peníze. Takže vlastně Čech v tuto chvíli jakoby nehraje žádnou větší roli. Je to možný smutný, jenomže ten byznys je tvrdej a tohle to je všude ve světě. Ať přijedeš já nevím.... do Afriky. Tam zase francouzské nápisy všude, jo anglické a nikdo se nad tím nepozastaví. Důležitý je to pro nás, protože my tady v tom žijeme.“ (inf. 10)

Část obyvatel však vidí přínos právě v tom, že prostřednictvím těchto nápisů do města přijíždí více Rusů, kteří jsou zdrojem financí. Jedna

z mých informátorek však podotkla, že právě přítomnost všeho ruského ve městě již ruské návštěvníky začíná od návštěvy Karlových Varů odrazovat, protože se zde necítí jako na dovolené, ale jako doma. Někteří z Rusů proto začali volit jiné destinace, v níž není ruština na prvním místě. Jedním takovým místem je podle této informátorky například Švýcarsko. Z této informace vyplývá, že přestože se město Karlovy Vary snaží o nalákání ruské klientely právě tím, že zde je téměř vše ruské, má to na ruské návštěvníky do značné míry opačný vliv.

„A spousta takhle těch cizinců, nebo těch Rusů už nechce jezdit třeba do Karlových Varů a hledá zázemí někde ve Švýcarsku a tak. Díky tomu, díky tomu, že tam si prostě připadají jako na dovolený, že tam prostě nikdy tu ruštinu nevidí, že jo.“ (inf. č. 5).

Vyskytují se zde však i takoví obyvatelé, kteří ruské nápisy nevnímají vůbec. Berou je jako součást města, ve kterém žijí. Podle těchto obyvatel se situace s ruskými nápisy výrazně zlepšila. Dříve bylo město prosycené azbukou, ale dnes je jí zde podstatně méně. Může to být především z toho důvodu, že jsou na tyto nápisy tak zvyklí, že již nepovažují za důležité si jich všimnout a vnímat je negativně. Jedná se především o obyvatele, kteří žijí přímo v lázeňské zóně a každý den se zde pohybují.

„Ruské nápisy. No já nevím proč, nějak si jich nevšímám, nějak je nevidím. Hodně lidí na to upozorňuje, ale ono je jich čím dál tím méně a já jakože denně chodím tím městem. Poslední dobou to nějak nevidím.“ (inf. č. 2)

Ruské nápisy také řadu českých obyvatel Karlových Varů odrazují od návštěvy města. Raději do města nechodí, neboť se zde necítí doma. Podle některých lze oblast od Kolonády k Puppě označit za „ruskou zónu“, v níž se nachází ruské hotely, restaurace a obchody, které se zaměřují především na ruskou klientelu. Jedna z informátorek uvedla, že pokud ruský obchod navštíví český turista, v řadě případů se zde nesetká s příjemným chováním od ruských prodavaček, které v těchto obchodech prodávají. Jedním z důvodů takového jednání může být fakt, že ruští

návštěvníci jsou považováni za movité lidi, jenž penězi nešetří. Český turista většinou město navštíví z důvodu ozdravného pobytu, nebo chce město jen vidět. Nejezdí sem primárně proto, aby zde utrácel peníze. Naopak ruský návštěvník je vnímán jako potenciální zákazník, jenž se nebojí zde své peníze utratit.

„Mám s tím takovou blbou, musím říct blbou zkušenost, kdy mi přišel klient za pult, český klient a zhrozenej, že byl v nějakým obchodě. Paní si tam prohlížela nějaký boty, a asi tam něco prohodila, že je to teda drahý nebo něco takovýho. Asi to musela říct, protože si myslím, že kdyby jenom koukala, tak asi klient, prodavačka nereaguje. Byla to ruská prodavačka. Řekla jí, že se má vrátit do vlastní zóny. Tak to je krutý potom.“ (inf. č. 5)

Problematika ruských nápisů ve městě je sice chápána velmi negativně, avšak přestože většina českých obyvatel vidí největší problém v nedodržování zákonů, jak bylo již výše uvedeno, je důležité zde zmínit, že především magistrát města Karlovy Vary by měl být institucí, jež by se měla touto problematikou primárně zabývat. Ve výpovědích bylo uvedeno, že se již magistrát snaží tuto problematiku řešit. Mnoho dotazovaných uvedlo, že ruským spoluobčanům je dodatečně magistrátem města vydáváno stavební povolení, což způsobuje vlnu negativních postojů vůči Rusům, kteří jsou tak místními řazeny do skupiny nežádoucích obyvatel, jenž ve městě dlouhodobě žijí.

„Jako mně překvapuje, jak si vůbec můžou dovolit v cizí zemi, v cizím městě, chtít takovýhle věci. Stejně jako postaví stavby, který předem bylo vlastně daný, že se tam stavět nesmí. Oni to postaví, povolení nedostanou, ale pak se jim stejně dodatečně dá, a když totéž udělá vlastně Čech, tak ho donutí to zbourat.“ (inf. č. 4)

8.2 Vnímání Rusů českými obyvateli Karlových Varů

Dalším tématem, které z výzkumu vyplynulo a které zároveň bylo nejtěžejším tématem této práce, je vnímání Rusů českými obyvateli města Karlovy Vary. Hned na začátku této podkapitoly je třeba zdůraznit, že ve výpovědích mých informátorů jsem se více setkala s vnímáním ruských návštěvníků, než přímo ruských občanů, kteří ve městě dlouhodobě žijí. Důvodem může být, že mnoho z těchto informátorů se pohybuje v cestovním ruchu a právě prostřednictvím svém práce, přicházejí do kontaktu spíše s turisty než s občany ruského původu. Při kladení otázky „Jak čeští obyvatelé Karlových Varů vnímají Rusy?“ jsem se setkala s dvěma typy odpovědí, a sice s negativními a pozitivními odpověďmi. Mezi informátory, kteří mají negativní názory na ruské občany či klienty patří především lidé, kteří s nimi pracují. Jejich názory jsou tak ovlivněny jejich zkušenostmi. Tito informátoři berou ruskou klientelu především jako zdroj své obživy. Skoro všichni se shodli na tom, že ruská klientela je velmi náročná. Za jeden z největších problémů při komunikaci s Rusy čeští obyvatelé považují jejich chování či vystupování. Podle nich jsou ruští klienti zvyklí na určitý komfort, který vyžadují a pokud ho nemají, dožadují se ho.

„Ehm je pravda, že v hotelu je беру jako svůj zdroj obživy. Jako je to klientela velmi náročná, je svá. Tak převážně ty problémy jsou hlavně v tom, že oni mají pocit, že si můžou vydobýt nad rámec nějakých služeb, přestože je nemají uhrazený, nebo něco, takovým tím direktivním způsobem.“ (inf. č. 1)

Řada českých obyvatel se také shodla na tom, že ruská klientela nahradila do značné míry klientelu německou, která v současné době jezdí do Mariánských či Františkových lázní. Často měli tendenci tyto dva národy porovnávat, z nichž Němci byli vnímáni lépe. Německá klientela je brána jako klientela, jež má příjemné chování. Především dle některých občanů Němci umí poděkovat, pozdravit a vždy se snaží být ohleduplní, neboli mají kultivovanější chování. Oproti tomu Rusové jsou vnímáni jako ti, jenž

neumí pozdravit a na vše, si dle dotazovaných stěžují. Dalším důvodem, proč Němci již do Karlových Varů nejezdí, je fakt, že se často s ruskou klientelou neshodnou, proto volí jiné destinace. Podle českých obyvatel mají Rusové úplně jiné požadavky, než Němci. Také je důležité říci, že hotely v Karlových Varech jsou více orientované na ruskou klientelu a proto se snaží vyhovět právě jejich požadavkům a spoustu hotelů zde vlastní již ruští podnikatelé, kteří chtějí do svých zařízení nalákat především Rusy. I tento fakt mohou dle mne Němci pociťovat, proto do Karlových Varů nechtějí nebo raději nejezdí.

„Jako jo ta klientela je velmi náročná, je svá. Je pravda, že z Karlových Varů vypudila německou klientelu, která vlastně asi tak před deseti lety bych řekla, že co se týče procent, byli tady tak padesát na padesát. Dneska už jsme vlastně za každou německou klientelu rádi a ten poměr je tak devadesát ku deseti.“ (inf. č. 1)

„Tak já to řeknu asi takhle jako. Němec si po sobě ustele i postel. Rusák ne. Rusák si bude stěžovat, že voda byla málo mokrá, natož Němec, Němec si radši připlatí a koupí se eviján místo vody z kohoutku třeba. Nebo Němci dokážou poděkovat, dokážou pozdravit, darujou ti úsměv, daj ti dýžko. Kdež to Rusák si vezme všechno do koruny. Jako rozdíl je každá, každej je jinej. Rusáci to musí být bohatá klientela, aby tě ohodnotili, ale jinak nic. Do koruny si všechno vezmou. Opravdu.“ (inf. č. 2)

Někteří z dotazovaných se při své práci s Rusy někdy také dostávají do různých ne vždy příjemných situací, které musejí řešit. Především ti informátoři, kteří pracují v hotelech, hovořili o konfliktech, které během své práce s Rusy zažili. Podle nich často dochází k vyhrožování ze strany Rusů, které je pro české zaměstnance velmi nepříjemné a vyvolává v nich opět vlnu negativních postojů vůči této klientele. Za jeden z nejčastějších problémů, s nímž se při kontaktu s Rusy čeští obyvatelé setkali, je jejich lhaní. Dále jejich drzost při jednání, předbíhání ve frontách, jejich neohleduplnost a pocit, že Karlovy Vary jsou do určité míry ruským městem, nikoliv městem českým.

„No takže třeba hrozně lžou. Ale jednou byla nějaká technická závada na pokoji, že jim nešel telefon jo. Nemohli se nikam dovolat oni, ani jim se nemohl nikdo dovolat. Nicméně tahle závada trvala asi týden, protože technik, který měl spravovat telefony, měl zrovna dovolenou. Takže oni museli čekat, než ten technik přijde, protože to neměl, kdo opravit. No a oni hned „My budeme volat do Prahy. My budeme volat policii na vás.“ A takhle jo do Prahy. No prostě úplně blázní. A já říkám „Da, da. Pazvonitě.“ Tak víš co, co jim máš na to říct?“ (inf. č. 7)

„Už si někdy připadám, že bydlím v ruskym městě a ne v českym.“ (inf. č. 6)

„No většina z nich má, řekla bych oproti nám chování docela pod úroveň a prostě rozčiluje mě, jak se chovají v dopravních prostředcích, v autobusech, kde se rvou jako o život. V obchodech, kde zásadě předbíhají a rozčilujou se, že je nikdo neobslouží první. U lékařů, kde se cpou první do ordinace a vůbec je nezajímá, že by měli počkat.“ (inf. č. 4)

Mezi dotazovanými se ve městě nachází i takový obyvatelé, kterým Rusové, jenž zde žijí, nevadí vůbec. Jsou to lidé, kteří nějaký čas žili v zahraničí, a proto se dokáží vcítit do role cizince. Tito informátoři vidí Karlovy Vary jako multikulturní město, v němž Rusové mají své místo a jsou zde vítáni. Nevidí je jako přítěž či dokonce jako lidi, kterých bychom se měli obávat a měli bychom je vnímat negativně. Naopak si myslí, že Rusové se k českým obyvatelům chovají odměřeně především proto, že čeští obyvatelé jim často dávají svým chováním najevo, že zde nejsou vítáni. Podle nich se jedná o obranný mechanismus, kterým se Rusové snaží bránit proti chování Čechů. Otázkou však zůstává, jestli si čeští obyvatelé své chování vůči Rusům uvědomují či nikoliv. V tomto případě lze konstatovat, že naše myšlení do jisté míry ovlivňuje naše úsudky. Zajímavé je, že ti, jenž mají s Rusy nějaké zkušenosti, je sice ve většině případů vnímají negativně, ale neberou je jako hrozbu. Opakem však jsou ti obyvatelé, kteří s Rusy nepřichází do každodenní interakce, a přesto se v nich odráží velké negativum vůči této národnosti.

Dalším důležitým faktorem, který postoj vůči Rusům ovlivňuje, je fakt, zda mají Češi mezi Rusy známé či nikoliv. To může být také jeden z důvodů, proč na ně nenahlíží jako na příslušníky jiného národa a nevnímají je odlišně. Jedna z informátorek uvedla, že neumí rusky a proto s Rusy mluví anglicky. Právě dorozumívání jiným jazykem, než ruštinou může stírat pocit, že hovoříme s příslušníkem jiného národa, v tomto případě právě s Rusem. Lze také říci, že starší generace Rusů češtinu neovládá, naopak mladší generace ano. V tomto případě se většinou jedná o mladé lidi, kteří zde žijí již od svého narození a navštěvují české školy, v nichž se český jazyk vyučuje. Na tento fakt někteří informátoři reagovali tak, že právě změna prostředí může do značné míry změnit ruskou mentalitu. Podle jejich názorů není potřeba se obávat, že by nám ruští občané chtěli ublížit nebo, že by mohlo dokonce dojít k vojenské intervenci ze strany Ruska (reakce na Ukrajinskou krizi), protože Rusové, kteří zde žijí, se dle nich cítí být částečně Čechy. Na druhou stranu i tito informátoři jsou si vědomi toho, že Rusové, kteří u nás žijí, v sobě ruskou kulturu mají. Je tedy jasné, že změnou prostředí nelze docílit toho, aby člověk přestal projevovat své kulturní vzorce.

„My komunikujeme anglicky, to je to, co to možná stírá asi. Kdybych třeba já jako Čech musela mluvit jejich jazykem, ruštinou, kterou rozumím, rozumím výborně, zvládnou odpovědět, ale neumím dobře, tak možná by to bylo trošičku něco jiného. Mám, ale kamarády Rusy, kteří umí výborně česky jo. Takže tam bych řekla, že tak osmdesát procent z nich hovoří plynne česky, protože chodili už do českých škol, ale i jejich rodiče se výborně naučili. Takže s tím já mám dobrou zkušenost.“ (inf. č. 10)

„Já spoléhám na to, že většina z těch mladejch má vlastně jakoby český občanství a studují tady a vlastně oni k tomu tady i přičichnou. Takže já spoléhám na to, že se svým způsobem přestanou cítit jakoby Rusové a začnou se cítit částečně jako Češi. No samozřejmě, ale, ale to prostředí tady je musí nutně ovlivnit. A já osobně si myslím, že my jako

Češi jsme svým způsobem svobodnější a liberálnější než to Rusko, proto si myslím, že se jim tady jako i proto víc líbí jo. (inf. č. 3)

Dále někteří z mých informátorů uvedli ve svých výpovědích, že s Rusy žijí v jednom domě. Převážně se jedná o obyvatelé často žijící v lázeňské zóně. Jeden z informátorů uvedl, že bydlí v domě, v němž žije více národností, mezi nimi i Rusové. O tom jaké s nimi má ze svého domova zkušenosti, nehovořil, pouze uvedl, že Rusové často kupují byty v domech, v nichž žádní jiní Rusové nežijí. Na dotaz „Proč spolu Rusové nechtějí bydlet v jednom domě?“ odpověděl, že dle něho by nejspíše mohlo docházet k hádkám mezi nimi. Dalším důvodem by podle něj mohla být nesnášenlivost. Jiná informátorka uvedla, že do jejich domu se v současné době stěhuje ruský hovořící rodina, která si zde buduje svůj byt. Dotazovaná zatím nemohla říci, jaké s nimi má zkušenosti, pouze uváděla, jaké zkušenosti s nimi mají jiní Češi, kteří s Rusy jeden dům společně obývají. Přestože s ruskými občany nikdy v jednom domě nežila, projevují se u ní již určité obavy ze soužití s nimi. Podle mého názoru je možné říci, že čeští obyvatelé často věří předsudkům, které se váží k ruským občanům. Tyto negativní postoje vůči ruským spoluobčanům jsou někdy uměle vyvolané ze strany českých obyvatel, kteří je vnímají jako něco zcela nového či nebezpečného a to bez konkrétního pádného důvodu.

„Já jsem slyšel kdysi názor, že Rusáci nechtějí bydlet s Rusáky. Oni nechtějí bydlet sami se sebou, když bych to tak řekl. Proto oni skupují byty v bytech, v domech, kde bydlí víc, víc národnostních menšin nebo jak bych to řekl. Třeba náš dům je vlastně ruský, gruzínský, ukrajinský a český.“ (inf. č. 2)

„No teď se nám sem nastěhovali, ale teprve si dělají byt, tak ještě jako nejsou zabýdlený. Zatím teda jako oni možná, že jako sousedi budou dobrý jo. Zdravějí jo, takhle, to zase jo. Ale nevím, jak budou hlučný, že oni se rádi navštěvují a aby s nima pak nebyly problémy, protože o dva bloky

tam dál, tam je, tam je maj v baráku. Tak z toho mám docela strach.“ (inf. č. 6)

Při dotazování na vnímání Rusů českými obyvateli jsem se setkala v jednom případě s informátorem, který s Rusy v Karlových Varech tolik do styku nepřichází, proto o nich nechtěl příliš hovořit. Nevnímá je však jako hrozbu a jejich přítomnost ve městě mu vůbec nevadí, spíš je bere jako ty, kteří naše město zvelebili. Tento informátor však dlouhodobě spolupracuje s Rusy z Moskvy a podniká řadu pracovních cest do Ruska, proto mi bylo umožněno získat také pohled z druhé strany, tedy jací jsou Rusové v jejich domovské zemi. Hovořil spíše o mladší generaci, která v Rusku žije, snažil se poukázat na jejich charakterové vlastnosti. Také porovnával, jaké bylo Rusko v osmdesátých letech a jaké je dnes. Všechny tyto informace vychází z informátorovi vlastní zkušenosti z této země. (inf. č. 9)

Jeden z dotazovaných také uvedl své osobní zkušenosti s Rusy ze strany pronajímatele. Vlastní bytový dům a mezi jeho nájemníky se objevili i ruští občané. V jednom případě popisoval zkušenosti s ruskou paní, jejíž manžel pro ní chtěl v Karlových Varech sehnat adekvátní bydlení. Sám informátor tuto Rusku popisuje jako bláznivou. Při dotazu proč ji považuje za bláznivou, odpověděl následovně:

„No to byla taková prdlá ženská. Její manžel ji dohodil, aby tam bydlela. Ona se tam nastěhovala. Měla milion připomínek, že se jí to nelíbí, nelíbí. Prostě, že je to drahý a tak. Tak byla prdlá prostě. Jako spíš bych řekl, že s nima mám horší zkušenosti a co se týče pronájmu nebytovky, tak to mám úplně katastrofální zkušenosti.“

Katastrofálními zkušenostmi měl dotazovaný na mysli, zkušenost s ruským podnikatelem, který si od něj chtěl pronajmout nebytový prostor. Dle informátora se ze začátku vše jevílo v pořádku. Problémy však přišly ve chvíli, kdy po ruském podnikateli požadoval kauci. Zde se setkal s odmítavým stanoviskem ze strany tohoto Rusa.

„To byl člověk, kterej mi velmi dlouho vyprávěl o tom, že u nich podniká už spoustu let, i v Německu asi deset let, že mi přeci nemůže platit kauci na začátku, že tam to vůbec není pravidlem.“ (inf. č. 8)

V několika rozhovorech se také objevil rok 1968, na který někteří z informátorů reagovali odlišným způsobem. Rok 1968 je v mnoha monografiích vysvětlován následovně. „Noc z 20. na 21. srpna 1968 vstoupila do povědomí celé jedné generace jako nejdramatičtější událost poválečného období, které v různé míře a intenzitě ovlivnila život každého občana a jednotlivce na celá následující desetiletí.“ [Emmert 2007: 3]

Pozoruhodný je postoj k okupaci vojsky Varšavské smlouvy ve výpovědích dvou informátorek, jež jsou stejného věku. Každá z nich má na tuto událost odlišný názor. Obě rok 1968 zažily jako malé děti, avšak každá z nich ho vnímá jiným způsobem. Při otázce, zda vnímají negativně Rusy, právě kvůli roku 1968, odpověděla jedna následovně:

„No ten národ ne, protože já osobně mám spíš negativnější pohled na Husáka a tyhlencty. Prostě naši jakoby. (...) Samozřejmě, doba byla zlá a mohli jsme tady mít třetí světovou válku. To těžko se může, jakoby nikdy jsem to až tak do hloubi duše nestudovala, ale pokud je v televizi nějak dokumentární pořad a teď nedávno zrovna běžel, tak se vždycky dívám a mám za to, že spousta těch vojáků vlastně ani nevěděla, co se děje i to tam přiznávali. Samozřejmě, že mezi nima byli paka, který stříleli bez rozmyšlení, ale byli mezi nima i dalo by se říct slušný lidi, který věděli, že musí uposlechnout rozkazu.“ (inf. č. 3)

Zůstaneme-li však u stejné informátorky, od níž pochází citace výše, je zajímavým poznatkem, jakým způsobem nahlíží naopak na německé v našem případě spíše návštěvníky, neboť Karlovy Vary nejsou městem, v němž by Němci žili. Přestože sama nezažila období 2. světové války, je velmi, v tomto případě negativně ovlivněna, svou vlastní rodinou, především pak svou babičkou, která výše zmíněné období zažila.

„Já mám vůči nim velký výhrady. (...) je to ve mně vypěstovaný, protože je to tím, že moje babička zažila druhou světovou válku. Zažila,

když utíkali před frontou. (...) v životě by si nepustila Němce na televizi, protože vždycky říkala, že si jich užili dost (...).

Druhá z výše zmiňovaných informátorek ve své výpovědi uvedla, že se cítí zklamaná. Nejvíce jí vadí to, že do Karlových Varů Rusové začali jezdit po skončení sametové revoluce, tedy po roce 1989 a začali zde podnikat. Termínem sametová revoluce je myšlen „[...] přelomový okamžik, který zásadně změnil politické i ekonomické prostředí, ve kterém žijeme.“ [Bureš 2007: 7]. Právě do souvislosti s nárůstem počtu Rusů v Karlových Varech po roce 1989 dává rok 1968, kdy uvádí:

„Vždycky sem vlastně ty Rusové jezdili a tak nějak to tady měli jako. Takže samozřejmě po té revoluci, když se tady začalo podnikat a obchodovat, tak se to samozřejmě okamžitě zpátky navázalo na ně. Pro mě to bylo strašný zklamání, protože jsem si vždycky říkala „Pane bože po čtyřiceti letech ruský okupace, už toho přece ty Češi musí mít dost!“ no a jak je vidět, tak ne.“ (inf. č. 4)

Další z informátorek uvedla, že její osobní pohled na Rusy je v ní zakořeněn již od zmiňovaného roku 1968. Z tohoto národa necítí obavy, ale má vůči Rusům zášť.

„Ale řekla bych, že obavy ne, ale asi takovou zášť z historie, co se tady odehrálo. ... Naše děti už to nevnímají, ty je mají jako kamarády ze školy a jsou nadšený, že se můžou učit azbuku, ale prostě je to ve mně. V práci se snažím od toho oprostít, ale ehm mimo práci je nevyhledávám a ani bych s nima neplánovala cokoliv jinýho prostě.“ (inf. č.1)

Poslední z informátorek, která o této události hovořila, ve své výpovědi uvedl zážitek, který má spojený s rokem 1968.

„To jsem zažila osuma šedesátej rok. (...) Jdu s tím kočárkem takhle po tý, jak je tam ta zatáčka u tý nemocnice a v tom jeli Rusáci s obrněnejma vozama. Vzadu seděli vojáci a takhle měli vzadu samopal. Tak to jsem měla teda dušičku to, protože to jsem si říkala, na někoho se křivě podívám a on to do mě napálí. (...) Tak to jsem měla teda zážitek, na kterej teda asi nikdy nezapomenu, protože jsem koukala do hlavně samopalu.“ (inf. č. 6)

Někteří z dotazovaných ve svých výpovědích hovořili o obavách z Rusů. Většina z nich automaticky Rusy spojuje se zločineckou mafií. Mají z nich strach, především proto, že dle nich často potkávají auta s černými skly a jsou tedy přesvědčeni, že v těchto autech jezdí ruští mafiáni. Ani jeden z mých informátorů však nemá doloženo, že ve městě ruští mafiáni doopravdy žijí. V tomto případě hrají dle mne také zásadní roli média, která nám dnes a denně zprostředkovávají mediální obraz nahlížení na cizince vůbec. Samozřejmě neopomíjí ani Rusy.

„Vlastně to jejich chování je takový a navíc tady ve Varech, pokud člověk prochází to město večer, tak občas nemám dobrou pocit, pokud tady projížděj třeba takový ty drahý auta s černýma sklama, tak jsou to na devadesát devět procent oni a nic dobrého se od nich nedá čekat.“ (inf. č. 4)

Jiná z informátorek necítí obavy přímo z Rusů jako takových. Podle ní hraje větší roli vzhled. Spíše tedy dává na první dojem, než na to, zda je dotyčný příslušníkem ruské národnosti či nikoliv. Ovšem také uvedla, že více se bojí spíše Ukrajinců, než Rusů. Zde se také projevují předsudky, které jsou vůči Ukrajincům vedené. Ukrajinci jsou většinou vnímáni jako hrozba či nebezpečí.

„Já se spíš bojím lidí, který už svou vizáží jo, sto kilovej, dvou metrovej, holohlavej pořizek může bejt Rus z Čech, Američan a prostě mně tou vizáží, k němu cítím prostě určitý obavy a respekt by se dalo říct. (...) Žádný černý, na černo zaměstnaný ukrajinský dělníci a podobně moldávský vykořisťovaný vlastníma lidma.“ (inf. č. 3)

8.3 Úbytek ruské klientely v Karlových Varech

V nedávné době celý svět s velkým napětím sledoval dění na Ukrajině. Považovala jsem za důležité i toto téma do svého výzkumu zahrnout, protože právě tato situace výrazně ovlivnila dění v Karlových

Varech. V současnosti došlo k velkému poklesu návštěvnosti ze strany ruské klientely. Jednou z příčin tohoto úpadku je dle mých informátorů, kteří se řadu let pohybují v cestovním ruchu, právě současná situace v Rusku. Dalším důvodem je znehodnocení rublu, ke kterému letos došlo. Výzkum byl zahájen v létě roku 2014, tedy v období, v němž již byl pokles klientely zaznamenán, ale ne v tak velké míře jako nyní. Proto jsem se rozhodla provést jeden opakovaný rozhovor, v němž jsem se zaměřila především na úbytek ruské klientely v Karlových Varech. Rozhovor proběhl v letošním roce. Je důležité na tuto skutečnost upozornit, neboť se situace během několika měsíců výrazně změnila. Podle odhadů, které jsem se dozvěděla, v současnosti návštěvnost ruské klientely činí pouhých třicet procent, což pro tak velké město, které je orientované právě na tuto klientelu představuje značný problém. Jedním z největších problémů, s nímž se hotely ve městě musí v současné době potýkat, je propouštění zaměstnanců.

„No nejvíc já asi, přímo si myslím, že o práci nepřijdu, pokud to teda nebude, ještě víc katastrofálnější, ale mám tam samozřejmě kolegy, se kterými jsem tam deset let a vím o nich všechno a že jo a prostě.“ (inf. č. 11)

Při kladení otázky „Proč Rusové do Karlových Varů přestávají jezdit?“ jsem se dozvěděla, že se jim v jejich domovské zemi dostává odlišných informací, než které jsou prezentovány v České republice. Podle tamních zdrojů nejsou Rusové v České republice vítáni, především pak v Karlových Varech. Dále se u tohoto národa projevuje silný nacionalismus, jak uvedla jedna z mých informátorek. Podle této informátorky, Rusové bezmezně věří svému prezidentovi Vladimíru Putinovi, a proto je velmi těžké přesvědčit je o opaku. Dokonce i ti, jenž žijí u nás, věří tomu, že Češi je zde nechtějí. Z této informace lze usoudit, že Rusové patří mezi velké vlastence, kteří mají velmi silné kořeny na svou vlast a neovlivní je ani pobyt v jiné zemi.

„Tak ta ruská klientela nevěří tomu, že ty informace má ve své zemi cenzurovaný. Oni maximálně a bezmezně věří. Oni opravdu věří tomu, že my a vlastně Amerika, prostě jsme se spojili a jako my teďko děláme všechno proto, abychom jim nějakým způsobem prostě dělali problémy, křivdili, že jo. Dokonce i ti, co tu žijou a bydlí a občas k nám chodí na ambulantní léčbu, tak i ti, přesto, že mají přístup k těmhle informacím, tak oni zase naopak si myslí, že ty informace u nás jsou cenzurovaný. Neříkám, že úplně všichni, ale převážná většina prostě věří tomu Putinovi.“
(inf. č. 1)

Na úbytek ruské klientely však upozorňovali moji informátoři také dříve, tedy v roce 2014. Téměř všichni, kteří se v cestovním ruchu pohybují, na tuto skutečnost během rozhovorů zavedli řeč. Všichni si byli vědomi závažnosti tohoto problému. Ve výpovědích bylo uvedeno, že pokles v loňském roce činil okolo 20 procent.

„Určitě to pociťujeme a hlavně si necháváme posílat ze statistického úřadu statistiky, který potom šíříme dál pro hotely a poslední statistika za poslední. Co je teďkon bylo pololetí, tak vyšla opravdu špatně. Asi dvacet procent. Úbytek dvacet procent z Ukrajiny a Ruska, což je hodně, hlavně pro ty hotely, protože co vím, tak i propouštěli nebo dávají neplacený volno.“ (inf. č. 5)

Jeden z mých informátorů však v souvislosti s úbytkem ruské klientely uvedl, že jejich hotelu se tato situace výraznějším způsobem zatím nedotkla.

„Tak já si myslím, že našeho hotelu se to konkrétně nedotklo. Ale třeba jakoby pociťuju to, že jich je míň z toho Ruska, protože ne asi už všichni dostanou vízum.“ (inf. č. 7)

Při opakovaném rozhovoru bylo upozorněno jinou informátorkou také na zavírání obchodů ve městě, které jsou dlouhodobě a někdy také výhradně orientované na ruskou klientelu.

„Byla jsem si teď náhodou koupit prádlo ve svém oblíbeném obchodě ve městě. Půjdu, zjistím, že tam není. Tak jsem se odebrala do interšpáru

a tam jsem teda jako dobře pořídila a paní mi tam říká „No nechcete si vzít ještě tohle, my už nebudeme. „Jak nebudete?“ „No my končíme.“ „Vy taky končíte?“ „No nejsou Rusáci.“ Říkám „Vy jste taky závislí na Rusácích?“ Jo, takže i v tom špáru, ty obchůdky prostě mají to zboží nastavený tak, že ne asi úplně našinec by tam šel a nakoupil si, že prostě byli zvyklí na ty cizince (...). (inf. č. 11)

Z této informace vyplývá, že úbytek ruské klientely se ve městě nedotýká pouze hotelu, ale všech sfér, které se na Rusy orientují. Je třeba také říci, že ve městě se nachází obchody, které prodávají ruské potraviny. Z vlastního uskutečněného zúčastněného pozorování vyplynulo, že i tyto obchody citelně pocítily úbytek Rusů a jsou nuceny situaci řešit zavřením provozu. Podle mého názoru je velmi těžké odhadnout, jaká situace město do budoucna čeká. Zda tuto krizi zvládne či nikoliv. Na druhou stranu se některé z hotelů ve městě snaží přeorientovat na jinou klientelu, ovšem tento krok není otázkou jednoho či dvou měsíců, ale několika let. I na tento fakt bylo v rozhovoru upozorněno. Zde se však jednalo o rozhovor z roku 2014.

„Obrátit se na jinej trh, to je otázka dvou let a žádněj hotel dva roky nevydrží. My jsme trošičku přeorientovali na izraelskou klientelu už dřív. Tam se dneska válčí, takže prožíváme úplně tu samou krizi. No takže ta situace je hodně těžká pro celý lázeňství ve Varech. Bohužel jsme hodně závislí na ruský klientele.“ (inf. č. 1)

Při pohledu na citaci výše, lze konstatovat, že se situace během jednoho roku výrazně změnila. Ta samá informátorka při opakované rozhovoru uvedla, že se v současné době snaží přeorientovat na německou klientelu, která kdysi také město hojně vyhledávala a navštěvovala.

„(...) Snažíme se o tu německou klientelu. Tím je to samozřejmě trošičku problém, protože tam se ta situace taky změnila. Takový ti bohatí důchodci, nevím, asi to řeknu hloupě, ti už vymřeli a vlastně teďkon ta

klientela se naučila jezdit do těch Mariánek, do těch Frantovek, kde je velmi spokojená.“ (inf. č. 11)

8.4 Mezinárodní letiště v Karlových Varech

Dalším velkým tématem, s nímž jsem se během svého výzkumu setkala a ke kterému se vyjadřovali všichni moji informátoři, bylo letiště. Jedná se o mezinárodní letiště, které se nachází v Olšových Vratech u Karlových Varů. V současné době z něho létají přímé linky do Moskvy a Jekatěrinburgu. Všichni se shodli na tom, že karlovarské letiště zvyšuje cestovní ruch, na kterém je město závislé. Na druhou stranu dotazovaní upozorňovali na to, že by uvítali, kdyby se létalo i jinam než jen na východní stranu. Jsou si však vědomi toho, že tento požadavek je v současné době nemožný. Letiště dle nich mohou uživit jedině lety osobní dopravy a v současné době se do Karlových Varů z jiných zemí než z Ruska nelétá. Jedna z informátorek hovořila o tom, že byly učiněny pokusy o změnu tras. Jedním z míst, kam se mělo létat, bylo Německo. Ovšem největším problémem byla nízká poptávka cestujících, kteří by leteckou dopravu z Karlových Varů do Německa využívali, proto musela tato trasa být zrušena.

„Poslední akce proběhla, nebo byla spíš ukončena teď kon někdy na jaře. Před rokem se zprovoznil let do Düsseldorfu s tím, že se teda domluvily společnosti, lázeňský společnosti Františkovy lázně plus ještě se do toho zapojily Karlovy Vary a ještě nějaká cestovní myslím euromex, jo cestovní kancelář euromex s tím, že budou plnit letadlo. Jednou týdně budou létat aspoň, že to nějak nakopnout nebo tak něco, že se to nějakým způsobem začne hýbat. Tak chtěli udělat lety do Varů. Udělali, ale to letadlo nenaplnili.“ (inf. č. 5)

„Takže letiště můžou uživit jedině lety a myslím si, že pokud někdo počítá, že sem bude létat někdo jinej, než ty Rusáci, tak se mýlí.“ (inf. č. 9)

Letištní komplex v nedávném době také prošel celkovou rekonstrukcí, kdy i na tento fakt bylo během výzkumu řadou informátorů upozorňováno. Někteří vidí opravdu letiště jako velký přínos pro město. Podle nich si město dlouhá léta budovalo svou prestiž a letiště by mělo být jedním ze symbolů, že jsou Karlovy Vary lukrativním městem. Jedna z informátorek upozornila na sochu Jurije Gagarina, která se na letišti nachází. Podle ní je příhodné, aby právě zde socha stála a vítala ruské návštěvníky. Právě socha ruského kosmonauta Jurije Gagarina je jedním ze symbolů, které dokládají přítomnost Rusů v Karlových Varech. Během výzkumu jsem měla možnost na karlovarské letiště zavítat. Podnikla jsem zde krátké zúčastněné pozorování a zeptala se zaměstnanců letiště, jaké aerolinky do města létají. Zjistila jsem, že se jedná především o ruské letecké společnosti, což může do jisté míry představovat významnost Karlových Varů pro Rusy. Později mi tuto informaci poskytla také jedna z mých informátorek, která na letiště zavítala, když se zde konal den otevřených dveří.

„A i vlastně, když jsme se tam byli podívat na dnu otevřených dveří a ptali jsme se, jaký společnosti tam třeba létají, tak jsou to vesměs všechno ruský letecký společnosti.“ (inf. č. 4)

Na druhou stranu jedna z informátorek uvedla při rozhovoru, že rekonstrukci letiště nevidí až tak pozitivně, jako jiní informátoři. Dle ní by si rekonstrukci zasloužily i jiné objekty, než jen letiště, které slouží převážně ruským občanům či klientů. Upozornila například na katastrofální stav Horního nádraží, na které mimo jiné také přijíždějí Rusové. Další informátorka měla obdobný názor na stav této budovy. Uvedla, že se jí již několikrát stalo, že jí ruští návštěvníci zastavili a tázali se jí, zda se opravdu nachází v lázeňském městě.

„No postavilo se kvůli nim letiště. Silnice, která tam vlastně vede a která je vlastně v podstatě jenom k tomu letišti, tak se musela strašně nákladně opravit a třeba silnice, který jsou tady v okolí a potřebovaly by to

určitě, tak na to peníze nejsou. A nikdo nekoukal na to, kolik to stojí, anebo prostě se to udělalo a myslím si, že ho využívaj minimálně.“ (inf. č. 4)

„No tak hodně jich přijíždí třeba i vlakem. Vždycky jakoby. No to se mi už taky párkrát stalo, že jakoby přijedou vlakem jakoby na Horní nádraží a se úplně zhrozí jako „Tohle jsou světový lázně?“ nebo „Tohle je stanice světových lázní?“ prostě jo. A já říkám „No bohužel ano no.“ Tak to je taky třeba ostuda města to nádraží.“ (inf. č. 7)

V současné době je provoz letiště poznamenán nedostatkem cestujících z Ruské federace, z nichž řada přestává do Karlových Varů cestovat. Otázkou však zůstává, zda se letiště v budoucnu udrží či nikoliv.

8.5 Vizuelní proměna města Karlovy Vary

Posledním z témat, které z mého výzkumu vzešlo, je téma vizuelní proměny Karlových Varů. Každý z mých informátorů vizuelní proměnu města chápe jinak, avšak všichni upozorňovali na to, že s ní mají mnoho společného právě Rusové. Někteří z dotazovaných vnímají proměnu města jako pozitivní. Hovořili o tom, že právě proměňování města napomohlo k prestiži, kterou dnes Karlovy Vary mají. Ve městě se nachází mnoho budov, které opravu nutně potřebovaly. Podle některých informátorů, si mnoho českých obyvatel Karlových Varů stěžuje, že veškeré objekty, které zde prošly rekonstrukcí, byly financovány ruskými investory. Na druhou stranu se skoro všichni shodli na tom, že nebýt Rusů, město by dnes nevypadalo tak, jak vypadá.

„Proměnilo a bohužel díky Rusům si myslím, že v kladném smyslu. Protože když se vrátím zase do toho roku osmdesát devět, tak to, co tady zprivatizovali Němci, tak skončilo víceméně v troskách. To, co skoupili přes různý bílý koně a tohle to Rusáci, tak to opravili. Já teda tvrdím, že je to nemovitost, to si do Ruska nevemou, to tady zůstává. Ale myslím si, že není jedinej objekt, kterej by oni měli a o kterým by se dalo říct, že chátrá.“ (inf. č. 9)

Ve výše uvedené citaci informátor hovoří o tom, že se jedná o nemovitosti, které si Rusové zpět do své země neodvezou. Nebyl však

jediný, kdo na tento fakt upozornil. I další z informátorů měl obdobný názor. Ten však vidí negativně to, že Rusové mezi sebou říkají, že všechny objekty, které ve městě jsou opravené, opravili právě oni a jsou jejich. Podle něho, by rekonstrukce města mohli provádět i Češi. Ti však volili dle tohoto informátora raději cestu prodeje, než cestu možné opravy.

„Oni jenom cestujou a prostě říkaj „To je naše. To je naše.“ Ale proč? Protože to před lety za levnej peníz koupili, opravili a dneska říkaj „To je naše.“ Beru turisty, kteří semka přijíždí a obdivujou to, ale nemám rád ty ruský domácký, co si hrajou prostě na velký pány a myslí si prostě, říkaj turistům „Podívejte se to je naše, to jsme opravili my. Nebýt nás, tak by Vary spadly.“ To není pravda. Češi by to postavili, opravili taky tak. Jenomže jsme to pouze prodali.“ (inf. č. 2)

Je však zajímavé, zůstaneme-li u stejného informátora, od něž pochází uvedená citace, že v případě rekonstrukce města vnímá Rusy negativně, ale při povídání o celkové proměně města hovořil negativně o Čechách, kteří si stěžují, že Rusové město opravují, ale sami se do centra nejdou podívat. Dále negativně hodnotí stavbu domů, které se ve městě v současné době staví. Nelíbí se mu především vyšší domy, které se budují hlavně v lázeňské zóně. Některé objekty, podle jeho výpovědi z města zmizely, to znamená, že byly zbourány. Je si vědom toho, že pokud se jedná o stavbu nějakého objektu, ve většině případů je jejím investorem člověk ruské národnosti.

„Zrovna včera jsem koukal na nějakou fotku a nějaká ženská tam píše „Je a teď se zrovna nějak neorientuju, kde to jsme.“ A ona je to ulice Lázeňská kousek od kostela jo. Napíšou prostě komentář „Tady jsem dlouho nebyla.“ Říkám, tak jako potom proč? Potom nemaj právo ty lidi říkat, že Rusáci jsou špatný, nebo cizinci, že jsou špatný, že to koupili, a že to opravujou, když oni nakonec se tam nejdou ani podívat. Samozřejmě, že ty změny jsou razantní, to město se mění každé rok. Nelíbí se mi ty velký domy, který se tady staví. Je to neosobní, nemá to žádný kouzlo, žádná architektura. Každé rok se opraví nějaký dům. Bohužel musím říct, že po každý je to ruský investor. Do toho my nevidíme, jestli je to Rus, Albánec nebo Gruzínek. Hlavně ty domy jdou čím dál tím víc do vejšky.“

Jeden z informátorů ve svých výpovědích uvedl, že město se neproměňuje jen v současné době. Podle něj Karlovy Vary rozsáhlou proměnou procházely řadu let. Dalo by se říci, že město je rekonstruováno od doby, kdy Rusové do města začali přicházet, tedy od devadesátých let. Jen tyto změny, nebyly ze začátku tak patrné. Podle jeho reakcí mu však vadí, že je ve městě téměř vše stavěno výhradně pro ruskou klientelu, nikoliv pro Čechy. Má dokonce problém s tím, když má jít do nějaké restaurace ve městě, protože jsou podle jeho výpovědi všechny tyto restaurace již zaměřené na ruskou klientelu a česky se zde člověk domluví velmi špatně. Odpovídají tomu také nápisy, které se na těchto restauracích nachází.

„No tak proměňovat. Ono už to takhle bylo, že jo, co já pamatuju, že jo. Ty Rusáci sem už jezdili, co já pamatuju. Jako to, že tady, že všechno, co tady vidím, co je jenom zaměřený na Rusáky, tak to mi vadí jako samozřejmě. Jak říkám to jsou ty restaurace, který jsou popsány celý echt rusky a málo česky, tak to mně uráží prostě.“ (inf. č. 8)

Někteří z dotazovaných vidí proměnu města pozitivně především proto, že řada objektů dle nich rekonstrukci potřebovala. V současné době jejich vizuální proměna působí svěže a město posunula, co se týká architektury dopředu. V tomto případě vidí tyto informátoři přítomnost Rusů ve městě jako pozitivní fakt. Jsou si vědomi toho, že bez jejich zásahu by město dnes vypadalo zcela, jinak, dalo by se říci zanedbaně.

„Jestli s tím mám nějaký problém? Vůbec ne. Naopak to vítám. Už jenom kvůli tomu, že mnoho budov a celých areálů oni odkoupili, zrekonstruovali. Ta přístupnost potom je samozřejmě jakýmsi způsobem omezena, ale vizuálně to vypadá absolutně výborně.“ (inf. č. 10)

Mezi negativně smýšlející informátory patří ti, kteří vidí proměnu města jako minci o dvou stranách. První stranou je dle nich fakt, že město Rusové opravili na vlastní náklady, a toto jednání ze strany Rusů berou jako pozitivní krok, který město zlepšuje. Druhou stránkou dané věci však je problematika prodeje nemovitostí a to především proto, že byly prodány i takové objekty, které měly historickou hodnotu, která je v současné době zcela znehodnocena a nenávratně ztracena. V tomto případě informátorům

nejvíce vadí demolice těchto objektů či jejich kompletní přestavba, kdy z původní budovy nebylo zachováno takřka vůbec nic nebo jen minimum. Někteří z dotazovaných mají také špatný pocit z toho, že město bylo rozprodáno.

„Ono na venek se možná dá říct, že v něčem k lepšímu. Je pravda, že spoustu lázeňskéjch domů, hotelů a staveb vlastně opravili na svoje náklady. Na druhou stranu je pravda, že se jim tady prodá kde co, a jsou tady domy, který měly historickou cenu, a prodaly se Rusům a Rusové je vlastně opraví po svém. Já mám vždycky pocit, že mi vlastně prodali půlku města. Je to takový, jako by to už nebylo naše.“ (inf. č. 4)

Zajímavou informací, s níž jsem se během dotazování setkala, jsem obdržela od informátorky, která se pohybuje v cestovních ruchu již řadu let a spolupracuje také s řadou zahraničních partnerů. Během své práce se setkal s poptávkou z německé strany, kdy jedno nejmenované město (informátorka zřejmě chtěla zachovat jeho anonymitu), v němž se nacházela řada neobydlených domů, požádalo Karlovy Vary o radu, zda by jim nemohli říci, jakým způsobem se jim povedlo do města přilákat ruskou klientelu, že by i oni o ní měli zájem, protože by jim dle informátorky mohli opravit jejich zanedbané domy.

„Přijeli, protože měli město neobydlený, prázdný. Neměli tam žádnou vysokou nějakou školu, takže tam nebyli mladý lidi a bylo to období asi po revoluci a lidi se jim hodně vystěhovali z města, takže chtěli ty lidi natahat zpátky a hrozně se jim líbilo, že my tady máme ty Rusáky. A jak to teda děláme, jak jsme je sem přilákali, protože by taky chtěli opravit ty domy.“ (inf. č. 5)

9 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU PROPOJENÁ S POUŽITÝMI TEORIEMI

První teorií, která v této práci byla zmíněna, je teorie zabývající se postoji, v našem případě především postoji vůči cizincům [viz Leontiyeva 2009: 16]. Z rozhovorů vyplynulo, že všichni informátoři zauímají určitý postoj vůči Rusům v Karlových Varech. Téměř všichni mají vůči této národnosti postoj negativní, což může vycházet především z jejich zkušeností, které s nimi mají. Jen někteří z nich uvedli, že jim Rusové nevadí a tolerují je bez problémů. Zde se jednalo spíše o informátory, kteří sami určitou dobu strávili v zahraničí a dokáží se tak lépe vcítit do role cizince.

Jedním z poznatků, který výzkum přinesl, byl fakt, jak informátoři reagovali na kontakt s druhými lidmi, v tomto případě s Rusy. Obecně je kontakt s druhými lidmi často ovlivněn naším prvním dojmem, který z konkrétního člověka máme a který většinu lidí ovlivní v jejich přesvědčení, jak danou osobu budou vnímat. Snadno se nám může stát, že nám na druhém něco neseďí a začneme ho vnímat negativně. V tomto případě dojde ke spuštění takzvané percepční obrany [viz Nový, Schroll-Machl 2007: 11]. S percepční obranou jsem se u řady svých informátorů při dotazování, jak vnímají Rusy, setkávala často. Z jejich výpovědí vyplývá, že většina z nich Rusy vnímá negativně především proto, že jako národ jsou jim velmi nesympatičtí. Pokud přijdou do kontaktu s Rusem, u řady z nich se automaticky projeví odmítavé stanovisko, které se začne odrážet v jejich negativních postojích vůči této národnosti. Dále informátoři uváděli chování Rusů, které také řada z nich považuje za velmi nesympatické a které je odrazuje od toho, aby Rusy nadále vyhledávali.

Další teorií, jež byla v této práci na začátku představena, je teorie zabývající se nacionalismem. Teorii nacionalismu je možné spojit s etnicitou, z níž vychází také rozdělování na my a oni [viz Eriksen 2012:

45] Je tedy důležité říci, že v případě mých informátorů často docházelo ke striktnímu rozdělování na „my příslušníci národa českého“ a „oni příslušníci národa ruského“. Většina českých obyvatel Karlových Varů sama sebe považuje za příslušníky českého národa a Rusy vidí jako ty druhé. Někteří ruské návštěvníky či ruské občany dokonce nazývali slovem „oni“. Do značné míry je jedním ze spouštěcích mechanismů tohoto jednání ruský jazyk, který v řadě Čechů vyvolává negativní reakce. Především jazyk je chápán jako jeden z hlavních etnických atributů, který je vlastní každému národu a v zemi, ve které daný národ žije, se podílí na spoluutváření vlasti [viz Holý 2001: 164]. Zajímavým poznatkem však je, že při dotazování mnoho informátorů porovnávalo ruskou a německou klientelu, přičemž na německou většina z nich reagovala pozitivně, naopak na ruskou negativně. Pouze u Rusů se ze strany Čechů projevil etnocentrismus [viz Brouček 1997: 245] prostřednictvím kterého čeští obyvatelé hodnotili příslušníky ruského národa skrze svou vlastní kulturu. Rusové jsou chápáni jako ti, kteří se neumí chovat, nechtějí se přizpůsobovat většině, jsou drzí a chovají se ve městě, jako by jim patřilo. Někteří z informátorů připouštěli, že to jak se Rusové projevují, do značné míry může vycházet z jejich mentality, ovšem i přes tento fakt, na ně stále nahlíží velmi negativně.

Dalším faktorem, který na druhé působí a jenž zde byl představen, je kognitivní disonance [Hayesová 2003: 104]. A právě zde se dostáváme k tomu, že mnoho z mých informátorů si na Rusy udělalo svůj vlastní úsudek, který považují za správný. Jejich vnímání druhých je do jisté míry ovlivněno jejich vlastní zkušeností, přičemž tuto zkušenost vztahují na celek. To znamená, že pokud se během svého života setkali s Rusem, s nímž měli špatnou zkušenost, mají tendenci vidět všechny ruské občany či návštěvníky ruského původu automaticky jako špatné.

Během dotazování jsem se též setkala, s předsudky vůči Rusům. Mezi informátory s nimiž byl výzkum prováděn, byli lidé, kteří s Rusy nepřichází do každodenní interakce. Určité informace, které mi o nich poskytli, tak byly zprostředkované. To jim však nebránilo v tom, vytvořit si

na ně svůj vlastní úsudek. Zde je vidět, že předsudky hrají v životě lidí zásadní roli. Do jisté míry ovlivňují naše rozhodování či nahlížení na druhé. V případě Rusů se jednalo spíše o etnický předsudek [viz Allport 2004: 41]. Zde téměř všichni dotazovaní vnímali všechny Rusy bez rozdílu stejně. Berou je jako příslušníky jednoho národa a nedokáží nebo nemají snahu je od sebe oddělovat. Podle některých informátorů Rus rovná se okupant. Jiní informátoři Rusy chápou jako ty, kteří jim zde ukradli jejich město. Někteří je zase berou jako mafiány, a při rozhovorech bez jakéhokoliv delšího přemýšlení automaticky Rusy za mafiány označili.

Některé z výpovědí vykazovaly znaky xenofobie. Řada mých informátorů ve svých výpovědích hovořila o určitých obavách z tohoto etnika. Mnoho z dotazovaných též označilo Rusy za příslušníky určité skupiny spojené s organizovaným zločinem, které se podle nich ve městě vyskytují. Někteří se jich bojí také proto, že s nimi měli špatné zkušenosti. Obecně však lze říci, že strach z cizího je v České republice zakořeněn v mnoha z nás především proto, že jsme zde dlouhá léta žili pod komunistickou nadvládou, která neumožňovala vyjíždět za hranice státu. Právě tento faktor ovlivňuje chování Čechů vůči cizincům [Dohnalová 2012: 60–63]. Strach z Rusů mají především příslušníci starší generace, s nimiž jsem rozhovory vedla. Mladší generace, v mém výzkumu klasifikována jako věková kategorie od 26 do 30 let s nimi převážně problém nemá, právě proto, že se jedná o lidi, kteří již nezažili komunismus a mohou volně cestovat, a během svých cest s cizinci přicházet do osobního kontaktu.

Výpovědi mých informátorů silně ovlivnil rok 1968, který se nesmazatelně zapsal do historie českého národa. To, jakým způsobem vnímáme a prezentujeme historické události, vychází z historické paměti [viz Halbwachs 2009: 63–95] českého národa. Všichni příslušníci našeho národa mají o srpnových událostech roku 1968 jisté povědomí. Někteří je sami zažili, jiní je znají jen zprostředkovaně, přesto ho všichni vnímají jako událost, která stmelila český národ. Někteří z dotazovaných události

spojené s rokem 1968 [viz Bureš 2007: 7] dávali do souvislosti s Rusy. Téměř všichni prostřednictvím této události ruské obyvatelé vnímají velmi negativně. Pozoruhodné však je, že při vpádu vojsky Varšavské smlouvy nebyli v tehdejším Československu přítomni pouze Rusové, ale také příslušníci dalších národností, avšak čeští občané vždy hovořili pouze o příslušnících ruského národa. Ani v jednom případě se mi nestalo, že by některý z mých informátorů vnímal negativně například příslušníka polského či maďarského národa, kteří také byli součástí vojsk, které do tehdejšího Československa společně přijeli.

Poslední teorií, jenž zde byla na začátku zmíněna, je teorie migračních sítí a transnacionálního sociálního prostoru [viz Brázová, Ezzedine, Gladišová (et al.) 2011: 30–31]. Někteří z dotazovaných ve svých výpovědích často uváděli, že Rusové dle nich mají vazby na svou domovskou zemi. Tento fakt dávali především do souvislosti s mezinárodním letišťem Karlovy Vary, jemuž zde bylo věnováno jedno celé téma, které z mého výzkumu vzešlo. Jedna z informátorek dokonce hovořila o tom, že bohatí Rusové v Karlových Varech kupují byty pro své rodiče, které do města nastěhují a jezdí je sem navštěvovat. Udržují si tak stálé vazby jak na Karlovy Vary, tak na svou domovskou zemi, tedy Rusko. Do jaké míry je tento fakt pravdivý, se lze jen domnívat. Pro bližší zjištění, by bylo potřeba uskutečnit terénní výzkum zacílený přímo na ruské obyvatelé, kteří ve městě žijí.

10 ZÁVĚR

Předmětem této diplomové práce byla „Etnická proměna Karlových Varů“. Práce byla strukturována do několika kapitol, které se postupně zabývaly teoretickými východisky, metodologií, jejíž součástí byla analýza získaných dat a v neposlední řadě zde bylo představeno pět hlavních témat, které vzešly z polo-strukturovaných rozhovorů, které byly vedeny s deseti informátory. V teoretické části byly představeny teorie, které korespondovaly s mým terénním výzkumem. Jednalo se především o teorie zabývající se postoji, dále pak postoji k cizincům, předsudky, vnímáním, percepční obranou, xenofobií, kolektivní paměti, jejíž součástí je historická paměť, kognitivní disonancí, nacionalismem, a v neposlední řadě teorií migračních sítí a transnacionálního sociálního prostoru. Všechny výše zmíněné teorie byly na konci praktické části propojeny s výsledky výzkumu, které z rozhovorů vzešly.

Tato diplomová práce si kladla za cíl zjistit, jaké postoje zastávají čeští obyvatelé Karlových Varů vůči Rusům, kteří zde žijí nebo sem jezdí jako turisté. Z výsledků výzkumu vzešlo, že Rusové jsou řadou českých obyvatel vnímáni negativně. Za nejčastější důvod svého negativního postoje vůči této národnosti informátoři uváděli jejich chování, které považují za nevhodné a v mnoha ohledech drzé. V postojích vůči ruským občanům či turistům se však názory informátorů v některých ohledech zcela lišily. Na jedné straně jsou ti, kteří s nimi pracují a jejich postoj vůči nim tak vychází z jejich vlastních zkušeností. Na straně druhé jsou lidé, kteří mezi nimi mají přátele nebo s nimi nepřichází do každodenní interakce, proto je jejich pohled na ně odlišný. Obecně ve vnímání cizinců hraje zásadní roli to, zda se jednalo o informátory starší, v tomto případě ve věkové skupině od 41 do 50 let a od 65 do 67 let, neboť tyto lidé zažili komunistickou nadvládu a mají dle mne zcela odlišný pohled na cizince než informátoři z věkové skupiny 26-30 let. Zde se mi však v jednom případě nepotvrdilo to, že by všichni z věkové skupiny 41-50 let vnímali cizince negativně. Jednalo se o informátorku, která léta jezdí do zahraničí,

a proto problém s cizinci nemá a ani jí zásadním způsobem komunismus neovlivnil.

Dalším důvodem odlišného vnímání Rusů je též prožití či neprožití přelomového roku 1968. Na začátku jsem si stanovila hypotézu, zda tento rok zásadně změnil pohledy Čechů na Rusy v Karlových Varech. Z výzkumu vzešlo, že ti, kteří tento rok zažili, vnímají Rusy ještě negativněji. Někteří je přirovnávali k okupantům. Avšak v jednom případě se mi má hypotéza nepotvrdila. Jedna z informátorek má negativnější postoj vůči Němcům, což považuji za velmi zajímavý poznatek.

Většina českých obyvatel též vnímá Rusy jako nepřátele, jenž jim berou jejich město. V mnoha případech ve svých výpovědích uváděli, že jim vadí především ruské nápisy, jimiž je město prosyceno. Za největší problém považují to, že nápisy jsou psány v první řadě azbukou a v některých případech jsou mnohonásobně větší než nápisy české. Téměř všichni doporučili, že by se touto problematikou měl zabývat magistrát města Karlovy Vary, neboť takové jednání považují za porušování českých zákonů.

Jedním z nejaktuálnějších témat, které z výpovědí informátorů vzešlo, bylo téma zabývající se úbytkem ruské klientely, které zásadním způsobem v současné době ovlivňuje dění v Karlových Varech. Z důvodů sankcí, které jsou proti Rusku uplatňovány, došlo k mnohonásobnému poklesu návštěvnosti, který pro Karlovy Vary znamená nejasnou budoucnost, především proto, že hotely, které zde stojí, jsou v současné době vlastněny ruskými podnikateli, kteří chtějí nalákat hlavně ruské turisty. Z výpovědí vyplynulo, že se Rusům v jejich domovské zemi dostává zcela odlišných informací, než které jsou prezentovány médiu u nás. Dále jsou podle výpovědí ovlivněni jejich prezidentem Vladimírem Putinem, který je od návštěvy Karlových Varů odrazuje. Z této části výzkumu vyplynulo také, že Rusové jsou velcí vlastenci. Dalším problémem který s úbytkem souvisí, je propouštění zaměstnanců, kteří pracují v cestovním ruchu. Jedním z poznatků, jenž z mého výzkumu též vzešel, je fakt, že čeští obyvatelé Rusy sice nemají rádi, avšak většina je na nich existenčně závislá, což se projevuje především v poslední době

V případě mezinárodního letiště, které bylo dalším tématem, se všichni dotazovaní shodli, že by spíše akceptovali, kdyby se také létalo na jinou než východní stranu. Letiště je v současné době orientováno výhradně na ruskou klientelu, což také dokládá přítomnost sochy Jurije Gagarina, která před letišťem stojí. Letiště však v současné době stejně jako hotely, bojuje o přežití.

Posledním tématem, které z uskutečněného výzkumu vzešlo, bylo téma zabývající se vizuální proměnou města, s níž mají především Rusové mnoho společného. Zde se téměř všichni shodli, že proměnu města považují za pozitivní a pro Karlovy Vary přínosnou. Někteří však velmi negativně hodnotí to, že s proměnou došlo k znehodnocení či zbourání několika historických objektů, které zde měly své místo. Považovali také za důležité upozornit na porušování českých zákonů. V tomto případě se jednalo o černé stavby, k nimž v Karlových Varech došlo a které byly řadou informátorů dávány do souvislosti právě s Rusy. Českým obyvatelům vadí především to, že v případě černých staveb, jsou Rusům dodatečně vystavovány stavební povolení. Mají tak pocit, že zákony v naší zemi neplatí pro všechny stejně.

Ve své práci jsem si také kladla otázku „Do jaké míry vychází vnímání Rusů českými obyvateli z jejich vlastní autopsie a do jaké míry je ovlivněno jejich rodinou či známými?“ Z výzkumu vyplynulo, že někteří z obyvatel Karlových Varů věří předsudkům, které se k Rusům váží. Jednalo se spíše o ty informátory, kteří s Rusy nepřichází do každodenního styku a některé informace o nich měli zprostředkované svým okolím, přesto je brali jako fakt, které mu věřili, aniž by sami něco podobného s Rusy zažili. Ti, kteří s nimi pracují, vychází především z vlastních zkušeností, které s Rusy mají.

V blízké budoucnosti by mohlo dojít k další etnické proměně města, proto bych doporučila další antropologický výzkum, který by se zabýval opět tímto tématem. Je možné, že z města Rusové zcela zmizí, proto by bylo velmi zajímavé pokusit se zreflektovat, jak čeští obyvatelé Karlových Varů vnímají příslušníky jiných národností, kteří do města postupně přicházejí. Zejména by se jednalo o Němce a Izraelce. Též by mohlo dojít

k opětovnému výzkumu, který by se zabýval tím, zda po odchodu Rusů z města, stále existují místa, která by dokládala jejich přítomnost. V minulosti ve městě žili Němci a dnes jejich přítomnost dokládá pouze několik staveb [Augustin 1995: 24].

11 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

11.1 Monografie

Allport, G. W. 2004. *O povaze předsudků*. Praha: Edice PROSTOR.

Augustin, M. 1995. *Konce 2. světové války v Karlových Varech. Pokus o rekonstrukci*. Karlovy Vary: Úřad města Karlovy Vary a Státní okresní archiv v Karlových Varech.

Bahenský, F. 2010. *Etnicita v historické perspektivě*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i.

Baršová A., P. Barša. 2005. *Přistěhovalectví a liberální stát*. Brno: Masarykova univerzita Brno.

Bednařík, P., H. Nosková. 2010. *Národnostní menšiny, multikulturalita, vzdělávání*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR.

Bittnerová, D., M. Moravcová. 2012. *Etnické komunity vyjednávání pozice v majoritě*. Praha: FHS UK.

Bittnerová, D., M. Moravcová. 2010. *Etnické komunity v kulturní a sociální různosti*. Praha: FHS UK.

Boříková, J., O. Bořík. 2013. *David Becher a Karlovy Vary 18. století*. Sokolov: FORNICA GRAPHICS s.r.o.

Brázová, V. K., P. Ezzedine, L. Gladišová (et al.). 2011. *Migrace a rozvoj. Rozvojový potenciál mezinárodní migrace*. Praha: Fakulta sociální věd Univerzity Karlovy.

Burachovič, S., J. Nedvěd. 2011. *Karlovarské kalendárium 1325-2010: dějiny Karlových Varů v datech*. Karlovy Vary: muzeum Karlovy Vary.

Burachovič, S. 1998. *Karlovy Vary nejslavnější české lázně*. Praha: Nakladatelství Knihcentrum.

Burachovič, S. 2007. *Karlovy Vary slavní návštěvníci*. Karlovy Vary: Vydavatelství Promenáda v.o.s.

Burachovič, S. (et al.). 2001. *Karlovy Vary na přelomu tisíciletí*. Karlovy Vary: Magistrát města Karlovy Vary.

Bureš, J. 2007. *Občanské fórum*. Plzeň: Vykladatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.

Dohnalová, E. 2012. *Úvod do sociální práce s migranty*. Olomouc: CARITAS – Vyšší odborná škola sociální Olomouc.

Drbohlav, D. (et al.). 2010. *Migrace a (i)migranti. Kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?* Praha: Sociologické nakladatelství.

Drulák, P. (et al.). 2008. *Jak zkoumat politiku. Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál.

Dvořák, L. 2000. *Nové Rusko*. Brno: nakladatelství Jota s.r.o.

Emmert, F. 2007. *Rok 1968 v Československu*. Praha: Nakladatelství Vyšehrad s.ro.

Eriksen, T. H. 2012. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Gabal, I. (et al.). 1999. *Etnické menšiny ve střední Evropě*. Praha: nakladatelství G plus G.

Halbwachs, M. 2009. *Kolektivní paměť*. Praha: sociologické nakladatelství.

Hanyková, E., P. Strnad. 2007. *Karlovy Vary A-Z*. Karlovy Vary: město Karlovy Vary a Lázeňské ediční sdružení Karlovy Vary.

Hayesová, N. 2003. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál.

Hendl, J. 2008. *Kvalitativní výzkum – základní teorie, metody a aplikace*. Praha: nakladatelství Portál s.r.o.

Holý, L. 2001. *Malý český člověk a skvělý český národ*. Praha: sociologické nakladatelství.

Jandová, D. 2009. *Balneologie*. Praha: GradaPublishing a.s.

Kosek, J. 2011. *Právo n(a) předsudek*. Praha: nakladatelství Dokořán.

Klimeš, L. 2005. *Slovník cizích slov*. Praha: Pedagogické nakladatelství a.s.

LaMoreaux, P. E., J. T. Tanner. 2001. *Springs and Bottled Waters of the World: Ancient History, Source, Occurrence, Quality and Use*. Město neuvedeno: Springer Science and Business Media.

Lenderová, M., T. Jiránek, M. Macková. 2013. *Z dějin české každodennosti: Život v 19. století*. Praha: Karolinum Press.

Leontiyeva, Y. „V kostce o migraci v ČR.“ Pp. 11-16. In Leontiyeva, Y., M. Vávra. 2009. *Postoje k imigrantům*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, v.v.i.

Lozoviuk, P. 2005. *Evropská etnologie ve střeoevropské perspektivě*. Pardubice: Univerzita Pardubice.

Malina, J. 2009. *Antropologický slovník*. Brno: Akademické nakladatelství CERM.

Mareš, M., L. Kopeček, P. Pečínka, V. Stýskalíková. 2004. *Etnické menšiny a česká politika*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK).

Mráz, B., L. Neubert. 1983. *Karlovy Vary*. Praha: Uměleckoprůmyslové muzeum.

Nový, I., S. Schroll-Machl. 2007. *Interkulturní komunikace v řízení a podnikání: česko-německá*. Praha: Management Press.

Novotný, L. 2007. *Karlovy Vary*. Praha: Nakladatelství Paseka.

Scheu, H. Ch. 2011. *Migrace a kulturní konflikty*. Praha: nakladatelství Auditorium.

Simmel, G. 2006. *Peníze v moderní kultuře a jiné eseje*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Slabotinský, R. 2005. *Pod českou správou v nové republice. Karlovy Vary v prvním poválečném roce (květen 1945 – červenec 1946)*. Karlovy Vary: Krajské muzeum Karlovy Vary.

Sládek, K. 2010. *Ruská diaspora v České republice. Sociální, politická a religiózní variabilita ruské migrace*. Červený Kostelec: Pavel Mervart.

Sládek, K. 2014. *Ruská menšina a česká společnost. Východiska transkulturní komunikace*. Červený Kostelec: Pavel Mervart.

Szaló, C. 2007. *Transnacionální migrace. Proměny identit, hranic a vědění o nich*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Šolc, P. 2011. *Karlovarská lázeňská léčba, její vývoj a logika*. Sokolov: FORNICA GRAPHICS s.r.o.

Šišková, T. 2001. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál s.r.o.

Švarcová, J. 2006. *Brief Information on the Czech Republic, its Armed Forces and Brdy Military Reservation Training Facilities*. Praha: Ministerstvo obrany ČR – agentura vojenských informací a služeb.

Tomandl, M. „K teoretickým aspektům formování sociální identity.“ Pp. 19-37. In Bittnerová, D., M. Moravcová. 2010. *Etnické komunity v kulturní a sociální různosti*. Praha: FHS UK.

Toušek, L. „Vybrané aspekty metodologie aplikované antropologie.“ Pp. 26–106 in Hirt, T. (et al.). 2012. *Vybrané kapitoly z aplikované sociální antropologie*. Plzeň: Západočeská univerzita.

Vávra, M. 2009. „Postoje k cizincům – získávání dat a jejich interpretace.“ Pp. 17-34. In Leontiyeva, Y., M. Vávra. 2009. *Postoje k imigrantům*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, v.v.i.

11.2 Články z časopisů

Brouček, S. (et al.). 1991. „Základní pojmy etnické teorie.“ *Český lid* 78 (4): 237-257.

11.3 Elektronické zdroje

České lázeňství. 2009-2015. „Z historie lázeňství.“ [online] *Svaz léčebných lázní České republiky* [cit. 4. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.lecebne-lazne.cz/cs/ceske-lazenstvi/z-historie-lazenstvi>

ČT 24. 2014. „Čeští Rusové a Ukrajinci spolu vycházejí dobře.“ [online] *Česká televize* [cit. 25. 1. 2015]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/265522-cesti-rusove-a-ukrajinci-spolu-vychazeji-dobre/>

Drbohlav, D. 2003. „Současná migrace Ukrajinců a Rusů do Česka – Podobnosti a rozdílnosti.“ E- knihovna [online] *Migraceonline.cz* [cit. 28. 1. 2015]. Dostupné z: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/soucasna-migrace-ukrajincu-a-rusu-do-ceska-podobnosti-a-rozdilnosti>

Drbohlav, D. (et al.) rok neuveden. „Ruská komunita v České republice (Výsledky dotazníkového šetření)“ . [online] *Mezikulturnidialog.cz* [cit. 17. 2. 2015]. Dostupné z: www.mezikulturnidialog.cz/res/data/011/001342.pdf

Henig, D. 2007. „Migrace.“ *AntropoWebzin* [online] (2-3) [cit. 27. 1. 2015]. Dostupné z: <http://antropologie.zcu.cz/migrace>

Henig, D. 2007. „Transnacionalismus.“ *AntropoWebzin* [online] (2-3) [cit. 1. 4. 2015]. Dostupné z: <http://antropologie.zcu.cz/transnacionalismus>

Hirt, T. 2007. „Přehled nejasností spjatých s konceptem etnicity v perspektivě post-barthovských přístupů.“ *AntropoWebzin* [online] (2-3) [cit 12. 2. 2015]. Dostupné z: <http://antropologie.zcu.cz/prehled-nejasnosti-spjatych-s-konceptem-etnicit>

Houf, K. 2005. „Rusové v Karlových Varech.“ [online] *fofiffo.com* [cit. 17. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.fofiffo.com/vlasovci.htm>

Hrdličková, L. 2014. „O relační povaze etnicity – kdy se nejvíce projevuje, kým jsme?“ [online] *Metodický portál* [cit. 12. 2. 2015]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/19133/o-relacni-povaze-etnicity-kdy-se-nejvice-projevuje-kym-jsme-.html/>

International Airport Karlovy Vary. 2011. „Historie letiště.“ [online] *airport-k-vary.cz* [cit. 23. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.airport-k-vary.cz/cs/historie-letiste/>

Karlovy Vary.cz. Rok neúveden. „Busta Petra Velikého. Pískovcová busta.“ [online] *karlovyvary.cz* [cit. 23. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.karlovyvary.cz/cs/busta-petra-velikeho>

Letiště Karlovy Vary. 2009. „Historie letiště Karlovy Vary.“ [online] *letiste-karlovy-vary.cz* [cit. 23. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.letiste-karlovy-vary.cz/>

Meluzín, V. 2015. „Ruské názvy ulic? Ostuda, mání archivář.“ [online] *Karlovarský deník.cz* [cit. 23. 3. 2015]. Dostupné z: http://karlovarsky.denik.cz/zpravy_region/ruske-nazvy-ulic-ostuda-mini-archivar-20150123.html

Ministerstvo vnitra České republiky. 2014. „Cizinci s povoleným pobytem.“ [online] *mvcr.cz* [cit. 30. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx>

Nedvěd, J. Rok neúveden. „Srpen 1968 a nástup normalizace v Karlových Varech – dokumentace.“ [online] *kvmuz.cz* [cit. 17. 2. 2015]. Dostupné z:

<http://kvmuz.cz/typ/soudobe-dejiny/srpen-1968-a-nastup-normalizace-v-karlovych-varech-dokumentace>

Nedvěd, J. Rok neveden. „Únor 1948 v Karlových Varech.“ [online] *kvmuz.cz* [cit. 17. 2. 2015]. Dostupné z: <http://kvmuz.cz/typ/soudobe-dejiny/unor-1948-v-karlovych-varech>

O Karlových Varech. 2011. „Karlovy Vary se představují.“ [online] *Karlovy-Vary.cz* [cit. 30. 1. 2015]. Dostupné z: <http://www.karlovy-vary.cz/cz/o-karlovych-varech/karlovy-vary-se-predstavuji>

Památky a příroda Karlovarska. 2009-2014. „Karlovy Vary – pomník Jurije Gagarina.“ [online] *pamatkyapriodakarlovarska.cz* [cit. 23. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.pamatkyapriodakarlovarska.cz/karlovy-vary-pomnik-jurije-gagarina/>

Památky a příroda Karlovarska. 2009-2014. „Karlovy Vary – pravoslavný kostel sv. Petra a Pavla.“ [online] *pamatkyapriodakarlovarska.cz* [cit. 23. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.pamatkyapriodakarlovarska.cz/karlovy-vary-pravoslavny-kostel-sv-petra-a-pavla/>

Statistické informace obcí ČR. 2008-2015. „Statistické informace: Karlovy Vary (okr. Karlovy Vary).“ [online] *Odhadonline.cz* [cit. 30. 1. 2015]. Dostupné z: <http://www.odhadonline.cz/odhad-statistika-kriminalita-nezamestnanost-prumerna-mzda-nemoci-znalecky-posudek-odhadce-znalec-obec-karlovy-vary-okr-karlovy-vary/#obecne>

Vláda České republiky. 2006. „Ruská národnostní menšina.“ [online] *vlada.cz* [cit. 4. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rnm/mensiny/ruska-narodnostni-mensina-16155/>

Zítka, M. 2011. „Na letišti Karlovy Vary lety z nových destinací.“ [online] *Dopravní web* [cit. 23. 3. 2015]. Dostupné z: <http://dopravni.net/letadla/9669/na-letiste-karlovy-vary-lety-z-novych-destinaci/>

Zprávy. 2011. „Rusové asi ostrouhají. Socha Petra Velikého už ve Varech stojí. Víme kde.“ [online] *parlamentnilisty.cz* [cit. 17. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/Rusove-asi-ostrouhaji-Socha-Petra-Velikeho-uz-ve-Varech-stoji-Vime-kde-210596>

12 RESUMÉ

This diploma thesis deals with “The Ethnic Transformation of Karlovy Vary”. Main objective of this work is to describe how Czech citizens perceive Russians in Karlovy Vary. This work is divided into two parts.

The first part describes theoretical basis. There are explained individual theories which were subsequently connected with the results of the field work. Furthermore, there is described migration. This chapter explains historical development of migration in the Czech Republic. The part of this chapter deals with ethnicity, ethnic groups and ethnocentrism. Another chapter is devoted to the city of Karlovy Vary. Karlovy Vary is one of the most famous spa city in the Czech Republic. It is the most popular among the spa cities, which is favourite with Russians. The part of this chapter describes the phenomenon of balneology and spa in Karlovy Vary. The next chapter is devoted to historical context of Russians in Karlovy Vary. This chapter describes their arrival in this spa city. Furthermore it deals with migration of Russians in the Czech Republic. The part of this chapter is also Russian migration waves.

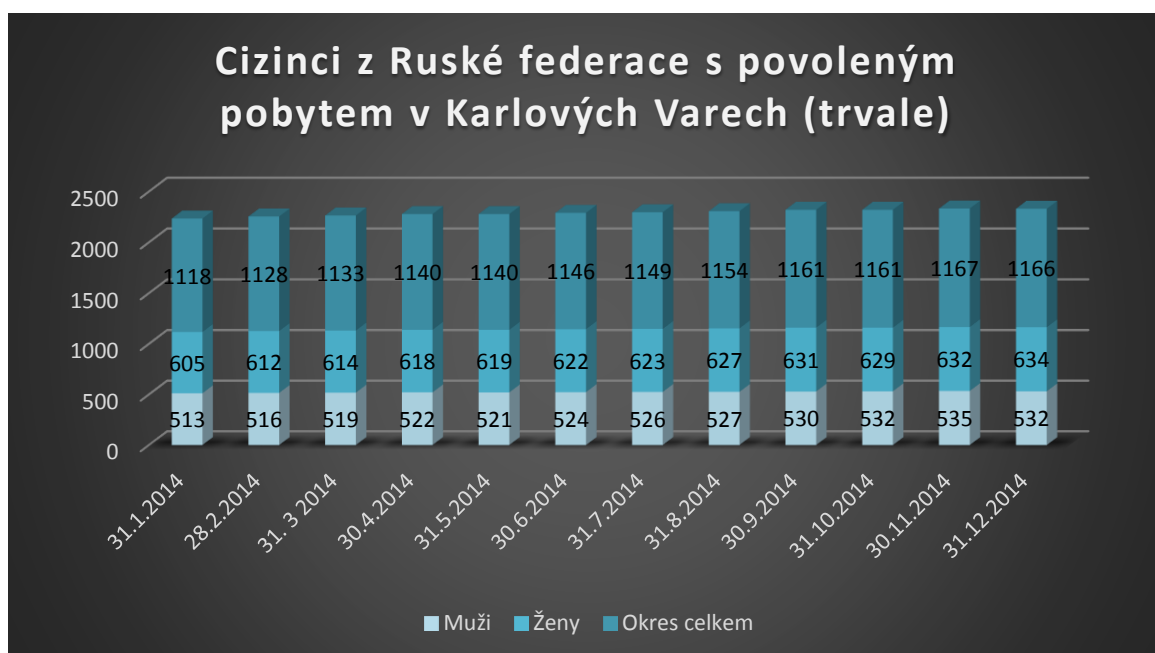
The second part explains the field work and its results. At the beginning of this chapter there is presented methodology. In my field work I used the method of “snowball”. Ten informants were chosen based on this method. Another method which has been used in the research was the method of semi-structured interviews. We got the data which were analyzed by using discourse analysis. Five topics, which describe individually, came from interviews. Subsequently, the results of my research are connected with theories that have been presented in theoretical part of this diploma thesis. The research has emerged that the Czech citizens perceived the Russians mainly negative in Karlovy Vary, but it is the livelihood of many of them.

The part of this work is also illustrated with the supplement, where you can find many photographs related to the topic of this diploma.

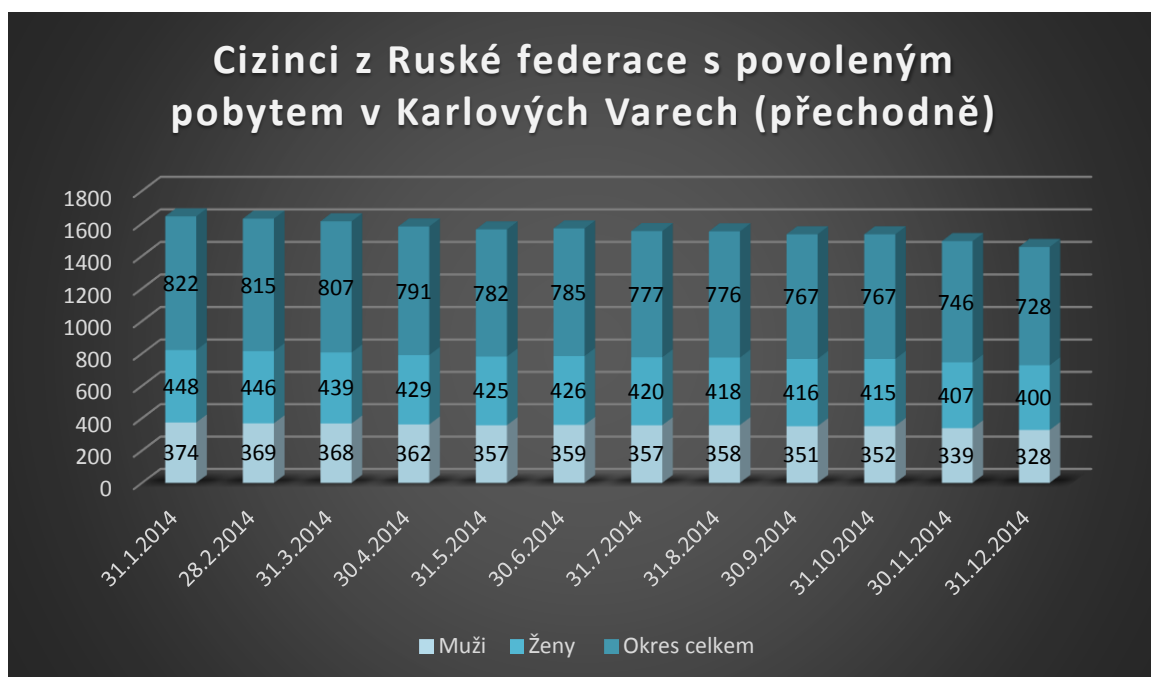
13 SEZNAM PŘÍLOH

Informátoři	Pohlaví	Věk
Informátor č. 1	Žena	45 let
Informátor č. 2	Muž	30 let
Informátor č. 3	Žena	53 let
Informátor č. 4	Žena	53 let
Informátor č. 5	Žena	41 let
Informátor č. 6	Žena	67 let
Informátor č. 7	Žena	26 let
Informátor č. 8	Muž	42 let
Informátor č. 9	Muž	65 let
Informátor č. 10	žena	29 let
Informátor č. 11 (opakovaný rozhovor s informátorem č.1)	žena	45 let

Tabulka 1. Seznam informátorů

Graf 1. Vývoj cizinců z Ruské federace s povoleným pobytem v Karlových Varech (trvale) (Ministerstvo vnitra České republiky online, zpracování vlastní)

Graf 2. Vývoj cizinců z Ruské federace s povoleným pobytem v Karlových Varech (přechodně) (Ministerstvo vnitra České republiky online, zpracování vlastní)

Obr. 1. Mezinárodní letiště Karlovy Vary – odbavovací hala (osobní archiv autorky 2014)

Obr. 2. Mezinárodní letiště Karlovy Vary – vnitřní část odbavovací haly (osobní archiv autorky 2014)

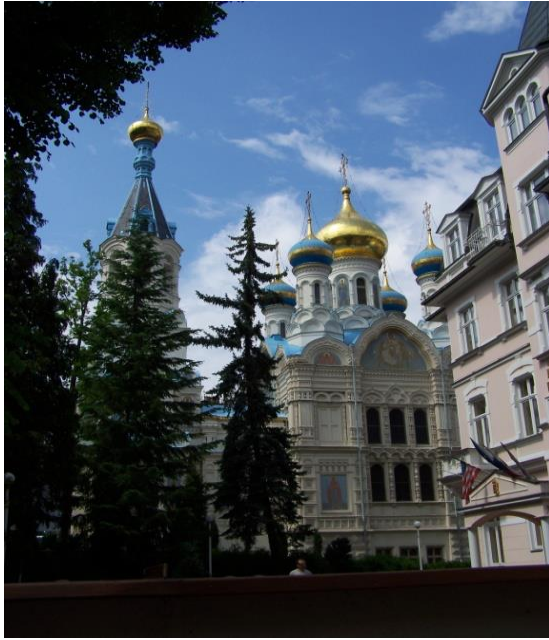
Obr. 3. Socha Jurije Gagarina na karlovarském letišti (osobní archiv autorky 2014)

Obr. 4. Ukázka ruských nápisů v Karlových Varech – Sadová ulice (osobní archiv autorky 2014)

Obr. 5. Park věnovaný Anně Politkovské (osobní archiv autorky 2014)

Obr. 6. *Ruský pravoslavný kostel v Karlových Varech* (osobní archiv autorky 2014)

Obr. 7. *Rok 1968 v Karlových Varech* (muzeum Karlovy Vary online)

Obr. 8. Rok 1968 v Karlových Varech (muzeum Karlovy Vary online)

Obr. 9. Obchod s ruskými potravinami v ulici Davida Bechera (osobní archiv autorky 2015)

Obr. 10. Dnes již bývalý obchod s ruskými potravinami v městské části přezdívané „Na Čertáku“ (osobní archiv autorky 2015)

Obr. 11. Busta cara Petra Velikého (osobní archiv autorky 2014)